

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
CZU: 327.7:323.285(4) (043.3)

CRISTINA EJOVA

**COOPERAREA ÎN CADRUL ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE
INTERGUVERNAMENTALE PRIVIND COMBATEREA
TERORISMULUI ÎN EUROPA**

**Specialitatea: 562.03 - PROBLEME ȘI STRATEGII ALE DEZVOLTĂRII
GLOBALE ȘI REGIONALE**

Rezumat al tezei de doctor habilitat în științe politice

CHIȘINĂU, 2023

Teză a fost elaborată în cadrul Departamentului Relații Internaționale al Universității de Stat din Moldova

Consultanți științifici:

SACA Victor, doctor habilitat, profesor universitar

JUC Victor, doctor habilitat, profesor universitar, membru corespondent al AȘM

Referenți oficiali:

1. **MORARU Victor**, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, membru corespondent al AȘM
2. **BALAN Oleg**, doctor habilitat în drept, profesor universitar
3. **STRĂUȚIU Eugen**, doctor, profesor universitar (România)

Membri ai Consiliului științific specializat:

1. **SOLOMON Constantin, președinte**, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar
2. **CEBOTARI Svetlana, secretar științific**, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar
3. **VARZARI Pantelimon**, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar
4. **TEOSA Valentina**, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar
5. **VASILESCU Grigore**, doctor habilitat în filosofie, profesor universitar
6. **SÎLI Vitalie**, doctor în drept, conferențiar universitar
7. **GAMURARI Vitalie**, doctor în drept, conferențiar universitar

Susținerea va avea loc în data de 27 decembrie 2022, ora 14:00, în cadrul ședinței Consiliului științific specializat DH 562.03-23-9 la Universitatea de Stat din Moldova, str. A. Mateevici, 60, blocul IV, s. 222.

Teza de doctor habilitat și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, la Biblioteca științifică a Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a ANACEC (www.anacec.md).

Rezumatul a fost expediat la 24 noiembrie 2023.

Secretar științific al Consiliului științific specializat:

CEBOTARI Svetlana, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar

Consultanți științifici:

SACA Victor, doctor habilitat, profesor universitar

JUC Victor, doctor habilitat, profesor universitar, membru corespondent al AȘM

Autor

Ejova Cristina

© Ejova Cristina, 2023

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
CONȚINUTUL TEZEI	10
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	36
BIBLIOGRAFIE	40
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI.....	45
ADNOTARE.....	49
ANNOTATION	50
АННОТАЦИЯ.....	51

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. Finalizarea conflagrației bipolare globale a fost urmată de multiple transformări cardinale ale modelului de ordine mondială și arhitecturii de securitate internațională. În perioada postrăzboi rece, comprehensiunea problematicii securității internaționale a suferit modificări substanțiale, dat fiind că s-a produs schimbarea principalului pericol la adresa securității: armamentul nuclear a cedat întâietatea în fața terorismului internațional. Acest flagel a suferit numeroase transformări, devenind la sfârșitul secolului XX și începutul secolului XXI pericol cu impact global: dintr-un fenomen local, în aspect geopolitic, terorismul devine unul transnațional. După atacul din 11 septembrie 2001, terorismul este perceput ca fiind amenințarea primordială la adresa securității la toate nivelurile de funcționalitate a sistemului internațional - local, național, regional, interregional și global. Terorismul este o amenințare reală, de proporții mari, fiind un factor major care afectează dezvoltarea mondială și formarea agendei socio-politice la toate nivelurile.

La începutul secolului XXI, trăsătura distinctivă a terorismului internațional ca fenomen socio-politic, se exprimă în baza ideologică manifestată prin factorul confesional radicalizat. Subiecții acțiunii teroriste prin intermediul organizațiilor transnaționale, preponderent de factură islamistă, pretind să obțină statutul de actor internațional, obiectivul principal urmărit vizează realizarea unui proiect global alternativ edificat pe alte principii confesional-politice. Menționăm cu titlul de precizare că niciodată în istoria omeniții organizațiile teroriste nu au înaintat astfel de scopuri globale. Cooperarea internațională bilaterală și multilaterală în contracararea terorismului a căpătat un nou impuls, condiționat de situația politică tensionată de pe arena mondială. În perioada 2014-2023 s-a înregistrat o agravare considerabilă a stării de insecuritate: instabilitatea și conflictele militare din Orientul Mijlociu, actele teroriste comise în Europa (2015-2018) de celule de diferită proveniență și de lupii singuratici, conflictul armat pe teritoriul Ucrainei, care a sporit riscul terorist pe continentul european, generând fluxuri de refugiați din zonele afectate. Incontestabil este că terorismul rămâne un pericol la adresa securității, chiar dacă actul de agresiune al Federației Ruse împotriva Ucrainei prin faza activă demarată la 24 februarie 2022, i-a aparținut întâietate o perioadă de timp la capitolul insecuritate, terorismul revine în lista de priorități stringente după atacul fără precedent a grupării Hamas asupra Israelului din data de 7 octombrie 2023. În acest sens, cooperarea internațională în contracararea terorismului rămâne actuală și acțiunile care au fost realizate în anii 2015-2018 trebuie amplificate și extinse. Cooperarea multilaterală se realizează prin participarea întregului spectru de actori ai relațiilor internaționale, începând cu statele, continuând cu organizațiile internaționale guvernamentale și finalizând cu mediul asociativ. Terorismul, notăm noi, este o problemă globală, iar cooperarea multilaterală este oportună și necesară.

Republica Moldova permanent manifestă solidaritate cu acțiunile actorilor statali și nestatali privind contracararea terorismului. Deși capacitățile sale sunt

relativ reduse, se pronunță ferm împotriva terorismului, autoritățile de la Chișinău exprimând disponibilitate de a se alinia la demersurile internaționale și consideră absolut indispensabilă coagularea eforturilor, susținând că prin cooperarea tuturor forțelor antiteroriste acest flagel poate fi contracarat.

După 7 octombrie 2023, atenția actorilor relațiilor internaționale este ancorată nu doar pe identificarea soluțiilor pentru aplanarea conflictului armat din Ucraina și preîntâmpinarea altor focare de conflict. Terorismul internațional a revenit pe prim plan și prevede în mod expres necesitatea profilaxiei acțiunilor teroriste și consolidării cooperării internaționale în domeniul contracarării fenomenului nominalizat. O dată cu lansarea agresiunii Federației Ruse împotriva Ucrainei, paradigma de securitate s-a schimbat, hotarul Republicii Moldova devenind una din centurile de siguranță, care stopează extinderea pericolelor transfrontaliere spre spațiul Uniunii Europene. Contextul regional de securitate plasează Republica Moldova într-un cadru de risc cu potențial de ascendență în aspect terorist, devenind relevante problemele privind măsurile de prevenire și de profilaxie a terorismului și cooperării cu organizațiile internaționale interguvernamentale.

Gradul de studiere a temei. Cercetarea științifică a problemicii privind terorismul internațional și cooperarea prin organizațiile internaționale interguvernamentale reprezintă un exercițiu intelectual complex, cu mai multe fațete. În literatura științifică se atestă o multitudine de abordări, fiind identificate și definite o serie de probleme de natură teoretică și de factură științifico-aplicativă, care necesită o examinare în comprehensivă. Baza conceptual-teoretică pentru analiza problemei terorismului este pusă de lucrările cercetătorilor occidentali W. Laqueur [60], P. Wilkinson [71], B. Jenkins [58], A. Schmid [98], B. Hoffman [56].

Drept urmare a atacurilor din 2001, reprezentanții principalelor direcții ale gândirii socio-politice din SUA acordă o atenție deosebită unei noi amenințări foarte serioase - terorismul internațional. Vom evidenția punctual lucrările autorilor D. Rapoport [66], I. Primoratz [67], N. Chomsky [41], J. Baylis, S. Smith [38].

Vom sublinia, transferându-ne în alt areal investigațional, că terorismul și-a găsit amplă reliefare în literatura de specialitate din Federația Rusă, în cadrul căreia sunt supuse analizei multiple aspecte. Vom remarca, în acest sens, lucrările lui V. Ustinov [86], S. Graciov [75], V. Lukin [79], D. Bazarkina [73], E. Stepanova [85].

Fenomenul investigat a căpătat un teren destul de larg de analiză în mediul cercetătorilor din România. În istoriografia română pot fi deosebite trei perioade: anii 70-80 ai secolului XX; anii 90 ai secolului XX; din anul 2001 până în prezent. Printre lucrările autorilor români care analizează activitățile organizațiilor internaționale în domeniul combaterii terorismului se numără elaborările lui I. Bodunescu [8], V. Diaconu [14], C. Nicolescu, C. Badele [28], S. Frunză [22].

Terorismul este subiect de cercetare pentru mulți politologi și juriști din Republica Moldova. Distingem două etape în evoluția cercetărilor, în calitate de linie de demarcațiune servește atacul din 11 septembrie 2001, în urma căreia sesizăm o creștere a numărului de publicații științifice, autorii încercând să explice

noua dimensiune a pericolului terorist. Vom menționa autorii O. Balan [4], Iu. Richicinski [30], V. Armașu [3], V. Sîli [33], Gr. Vasilescu [36], C. Solomon [7], M. Benchechi [6], T. Busuncian [10], V. Juc [26], S. Cebotari [11] și alții.

Vom preciza în context că baza sursologică normativă a cercetării efectuate cuprinde Carta Națiunilor Unite, convențiile internaționale privind terorismul internațional, materialele Comisiei de drept internațional, documentele adoptate de UE, OSCE, CSI, NATO, CE, OCS.

Scopul și obiectivele investigației. Luând ca bază actualitatea problemelor abordate și nivelul de valorificare științifică a temei în literatura de specialitate, *scopul cercetării științifice* realizate constă în analiza teoretico-metodologică și empirică interdisciplinară și multidisciplinară a cooperării în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale privind combaterea terorismului în Europa. Atingerea scopului trasat, presupune valorificarea următoarelor *obiective*: a supune analizei în evoluție a istoriografiei cooperării în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale privind combaterea terorismului; a fundamenta aspectele conceptual-teoretice de cercetare a terorismului ca fenomen social-politic; a elucida suportul teoretic privind cooperarea în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale cu privire la combaterea terorismului; a elabora metodologia cercetării cooperării în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale privind combaterea terorismului; a evalua politicile Organizației Națiunilor Unite și instituțiilor sale specializate cu privire la coordonarea eforturilor comunității internaționale de combatere a pericolelor teroriste; a dezvălui politicile Uniunii Europene de combatere a terorismului prin edificarea sistemului european de securitate; a reliefa politicile Organizației Tratatului Atlanticului de Nord privind colaborarea în combaterea pericolului terorist; a examina reglementarea politico-juridică a proceselor de contracarare a terorismului în cadrul Consiliului Europei și a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa; a reliefa activitățile din cadrul Comunității Statelor Independente și ale Organizației de Cooperare de la Shanghai cu privire la combaterea terorismului; a analiza participarea Republica Moldova la procesele de combatere a terorismului; a defini particularitățile cooperării Republicii Moldova cu organizațiile internaționale interguvernamentale în domeniul combaterii terorismului în Europa.

Ipoteza de cercetare: terorismul ca instrument de presiune violentă a devenit un factor de influență geopolitică a unor centre de putere și actori internaționali de diferit calibru. Sistemul internațional postrăzboi rece a suferit multe transformări structurale atât pe orizontală, cât și pe verticală, inclusiv prin ascensiunea unor actori nestatali, iar organizațiile teroriste se înscriu în această listă. Terorismul internațional este un fenomen înrădăcinat în sistemul contemporan, se află într-un proces permanent de evoluție, capătă noi forme și folosește noi metode de influență și acțiune. Actorii internaționali, statali și nestatali, trebuie să conștientizeze indispensabilitatea de a elabora, adopta și implementa un sistem eficient de măsuri politico-juridice bine gândite și ghidate,

menit să prevină crearea condițiilor pentru terorism, să asigure profilaxia și soluționarea nonviolentă a conflictelor. Experiența integrării europene în contracararea terorismului ocupă un loc important în sistemul cooperării internaționale antiteroriste. Însă procesul de creare a unei „zone de securitate europeană” rămâne a fi în curs de consolidare.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare. În lucrare se aplică un set de principii, abordări și metode pentru realizarea scopului și obiectivelor trasate, precum și pentru a asigura fiabilitatea rezultatelor științifice obținute. Vom puncta succint asupra metodelor cunoașterii științifice: *comparative și istorico-dialectice*. Din lista metodelor filosofice, notăm aplicabilitatea *metodei dialectice*, pentru a realiza analiza obiectivă a realității. Caracterul complex și multiaspectual al problematicii analizate a condiționat diversitatea principiilor științifice utilizate: *obiectivității științifice, istorismului, sistemic, interconexiunii și dezvoltării, continuității*. Suportul metodologic și fenomenologic al cercetării include metode general-științifice de cunoaștere a fenomenelor social-politice, printre care: *metoda descriptivă, metoda istoriografică, abordările sistemică, instituțională, structural-funcțională, metoda behavioristă, civilizațională și de sistem mondial*. Cu titlul de metode de bază de investigație, precizăm că au fost folosite: *metoda istorică și metoda prognozei*. Explorarea subiectelor supuse investigațiilor științifice este realizată, de asemenea, prin aplicarea următoarelor instrumente în formă de teorii de cercetare științifică: *liberalismul instituțional, neorealismul, constructivismul, abordarea actorică, și concepția globalizării*.

Valorificarea obiectului a fost posibilă prin aplicarea unor metode particular-științifice, precum *analiza proceselor de adoptare a deciziilor de politică externă în problemele combaterii terorismului prin cooperare internațională, politico-descriptivă, analiza conținutului documentelor antiteroriste a organizațiilor internaționale, analiza evenimentelor și studiu de caz*. În procesul elaborării tezei au fost aplicate și metode logice, precum *analiza și sinteza, inducția și deducția*.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării rezidă în efectuarea unei analize politologice complexe a terorismului, în general și a terorismului internațional, în particular. Sunt cercetate, cu predilecție, bazele legislativ-normative internaționale și politicile organizațiilor internaționale interguvernamentale privind contracararea acestui flagel în Europa. Fiind utilizat un spectru larg de resurse, este analizată activitatea organizațiilor și instituțiilor europene implicate în elaborarea bazelor conceptuale ale strategiilor de factură antiteroristă, aplicării diferitor mecanisme de contracarare a terorismului, cercetării și evaluării eficienței eforturilor comune globale și regionale în realizarea politicii antiteroriste. În particular, o atenție deosebită este acordată cercetării activităților multiaspectuale ale ONU, UE, NATO, OSCE, CSI și OCS de prevenire a pericolelor teroriste, care permanent își schimbă conținutul. De asemenea, este analizată detaliat cooperarea Republicii Moldova cu unele organizații internaționale interguvernamentale în combaterea flagelului terorismului internațional în Europa.

Rezultatele obținute care au determinat crearea unei noi direcții științifice.

În baza unui număr considerabil de surse bibliografice, multe dintre care sunt introduse în circuitul științific din Republica Moldova pentru prima dată, în teză este realizată cercetarea științifică interdisciplinară și pluridisciplinară a activității unor organizații internaționale interguvernamentale în elaborarea și implementarea politicilor antiteroriste, aplicarea mecanismelor de contracarare a terorismului. Este analizată și evaluată eficiența eforturilor comune la nivelurile global și regional-european în exercitarea politicilor antiteroriste. Rezultatele obținute au contribuit la conturarea și justificarea unei noi direcții de cercetare științifică în Republica Moldova – *cooperarea internațională multilaterală în combaterea terorismului*. Această direcție de cercetare nu se limitează la analiza terorismului ca fenomen socio-politic, ci explorează și problemele asociate procesului de contracarare a terorismului, inclusiv în context european. Rezultatele principală noi ale investigațiilor desfășurate au implicații semnificative în domeniul științific și practic, argumentând necesitatea și oportunitatea instituționalizării în Republica Moldova a unei noi direcții științifice: *colaborarea Republicii Moldova cu organizațiile și instituțiile internaționale interguvernamentale în ceea ce privește contracararea și prevenirea terorismului în Europa*.

Rezultate științifice principale înaintate spre susținere sunt:

1. La etapa actuală, terorismul internațional a devenit un pericol global. Combaterea acestui flagel solicită implicarea unor eforturi eficient coordonate ale omenirii în ansamblu, interacțiunea actorilor statali și nestatali. Acest imperativ indică asupra necesității creării unui sistem eficient și operativ de interacțiune atât la nivel global, cât și cel european, cooperarea internațională în domeniul combaterii terorismului fiind indispensabilă și oportună.
2. Dificultățile în elaborarea unei paradigme legale general acceptate la nivel internațional a terorismului rezidă în complexitatea și multiaspectualitatea acestui fenomen, care reprezintă un sistem în proces de dezvoltare continuă. Diferențele în abordările conceptuale ale terorismului se explică prin deosebirile dintre sistemele sociale și statale, prin existența diferitor școli și prin complexitatea obiectului aflat la intersecția diverselor ramuri ale dreptului și științelor politice.
3. În baza cercetării realizate, în lucrare sunt evidențiați următorii factori care complică elaborarea unui concept general al terorismului: diferențele între sistemele social-statale; diferențele politice; interacțiunea puțin eficientă în cadrul cooperării interstatale în domeniul antiterorist; nivelul scăzut de încredere între state; prioritatea propriilor interese naționale *versus* sarcina comună de a dezvolta conceptul de terorism. Transformarea pericolelor teroriste într-un fenomen global necesită consolidarea eforturilor în dezvoltarea unei noțiuni general acceptate.
4. Terorismul este un fenomen socio-politic complex, care prezintă în sine un act de violență ilegală sau o amenințare cu folosirea acesteia, comisă în mod deliberativ de către persoane fizice sau de către un grup de persoane, în vederea

atingerii unui scop politic sau ideologic care poate fi de factură națională, transnațională sau internațională. Alt element de bază al terorismului rezidă în capacitatea de a provoca frică în societate și a intimida populația pentru a obține anumite scopuri politice. Cauzele terorismului pot fi economice, politice, religioase sau teritoriale.

5. Terorismul de stat se exprimă prin trei forme: săvârșirea actelor teroriste de reprezentanții statului; susținerea terorismului de către state prin crearea condițiilor materiale, organizaționale și de alt gen pentru grupările teroriste; folosirea lor în scopul realizării obiectivelor de politică externă. Activitatea teroristă trebuie calificată drept o infracțiune internațională gravă și să genereze răspunderea juridică internațională pentru statul culpabil.
6. Conceperea pericolelor grave impune statele și societățile europene să-și unifice eforturile, contribuind la consolidare în vederea dezvoltării legislației naționale, europene și internaționale în domeniul combaterii terorismului.
7. Terorismul sfidează trei valori fundamentale promovate de Consiliul Europei: drepturile omului, supremația legii și democrația. Consiliul Europei tinde să asigure implementarea Rezoluției 1373 (2001) a Consiliului de Securitate al ONU, oferind un for pentru examinarea și adoptarea normelor regionale și a celor mai bune practici, precum și ajutând statele membre să-și perfecționeze capacitățile de luptă împotriva terorismului.
8. Activitatea UE ocupă unul din locurile centrale în stabilirea fundamentelor internaționale și europene legale ale sistemului de securitate european împotriva amenințărilor teroriste, unul din obiectivele principale ale Uniunii constă în crearea unui spațiu al libertății, securității și justiției.
9. OSCE este parte a acțiunilor concertate de combatere a terorismului, în special în arealurile geopolitice în care este prezentă (sud-est și est-europene), însă potențialul disponibil îi asigură doar rezultate mai puțin eficiente.
10. NATO a argumentat și justificat continuitatea sa instituțională prin necesitatea combaterii eficiente a terorismului internațional, dispunând de un potențial militar considerabil, capabil să răspundă amenințării teroriste într-un mod adecvat.
11. CSI și OCS nu sunt percepute ca entități ancorate prioritar pe contracararea terorismului, însă acestea contribuie la fortificarea securității europene în spațiile geopolitice în care sunt prezente organizațional.

Structura și volumul tezei. Teza cuprinde 264 pagini text de bază și, din punct de vedere structural, este constituită din: adnotări, introducere; 5 capitole, divizate în subcapitole; concluzii generale și recomandări; bibliografie; anexe; CV-ul autorului și declarația pe propria răspundere.

Aprobarea rezultatelor științifice. Tezele și concluziile de bază ale lucrării sunt prezentate în 40 de publicații, 1 monografie, 2 monografii colective, 1 lucrare metodică, 36 de studii, articole științifice și teze care au fost publicate în Republica Moldova și România, în comunicări, inclusiv plenare, prezentate la circa de 22 conferințe naționale și internaționale.

CONȚINUTUL TEZEI

În Introducere se argumentează actualitatea și importanța problemelor abordate, încadrarea temei cercetate în preocupările internaționale și naționale, prezentarea rezultatelor cercetărilor științifice anterioare referitor la tema aleasă, scopul și obiectivele trasate, ipoteza de cercetare, sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare aplicate, sumarul capitolelor tezei, cu axarea pe investigațiile efectuate și necesitatea acestora pentru atingerea scopului și a obiectivelor cercetării.

Primul capitol, **Abordări istoriografice și conceptual-teoretice de cercetare a cooperării în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale cu privire la combaterea terorismului**, include analiza critică a bibliografiei, prezentarea, descrierea și interpretarea datelor din literatura științifică, reliefaarea unor abordări și definiții ale terorismului și terorismului internațional, tratate ca întreg și parte.

Primul paragraf **Analiza cooperării în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale privind contracararea terorismului: studiu istoriografic** este consacrat analizei situației în domeniul de cercetare a cooperării prin organizații internaționale interguvernamentale în combaterea terorismului, tratat în plenitudinea formelor de manifestare structural-funcțională și geopolitică.

Terorismul internațional reprezintă un fenomen complex și una din principalele probleme globale contemporane, care se exprimă prin acțiuni radicale, atacuri și amenințări cu atacuri violente, prin activități subversive anti-guvernamentale, antisociale și antiumane, cu impact asupra stabilității și securității atât naționale, cât și celei internaționale. Terorismul este analizat de politologi, filosofi, istorici, sociologi, juriști, specialiști în relațiile internaționale, economiști, reprezentanții ai altor științe, spectrul extins fiind determinat de specificul și unicitatea fenomenului, solicitând o abordare interdisciplinară și multidisciplinară. În continuare vom puncta asupra unor elaborări de referință, aplicând două criterii – regional/statal și tematic, abordate în interconexiune, în formă hibrid.

Vom preciza că fondator al studiilor occidentale privind esența terorismului este considerat sociologul american J. Hardman, care a catalogat acțiunile teroriste ca fiind o metodă specială de luptă politică, implicând utilizarea sistematică a violenței pentru atingerea scopurilor unui anumit grup de oameni [54]. Anume, cu lucrările lui J. Hardman începe prima etapă de analiză a fenomenului terorismului (anii 1930 - 1960). Este de precizat însă, că în această perioadă, terorismul a fost abordat preponderent în contextul practicii judiciare, specialiștii în domeniul dreptului penal elaborând standarde uniforme de clasificare a infracțiunilor, în care a fost încadrat terorismul [84, p.5].

Apariția mișcărilor de stânga radicală în țările europene occidentale în perioada 1960 și 1970 a suscitat atenție sporită asupra problemei terorismului din partea reprezentanților școlii sociologice. Cea mai importantă contribuție în perceperea terorismului ca formă de război de gherilă a avut-o istoricul și politologul american, reprezentant al școlii de realism politic, Walter Laqueur. De mare interes științific pentru înțelegerea esenței terorismului sunt lucrările sale

„*Terrorism*” (1977) [60] și „*The age of terrorism*” (1987) [61]. În prima lucrare, autorul critică încercările multor cercetători de a defini conceptul de terorism.

Cunoscutul cercetător P. Wilkinson definește terorismul într-un mod diferit în lucrările sale. Aceasta se datorează, în mare măsură, situației politice din lumea anilor 70-80 ai secolului XX, ideologiei care predomină și gradului de studiu al fenomenului ca atare, în sine. În articolul „*Three Questions on Terrorism*”, autorul interpretează terorismul ca fiind cea mai imorală formă de violență organizată [71]. În lucrarea „*Political terrorism*”, P. Wilkinson subliniază că „terorismul este o armă de intimidare a cetățenilor, realizată de o mișcare revoluționară” [72].

În 1974, terologul american B. Jenkins, în „*International terrorism: a new kind of warfare*”, a sugerat că principalul lucru pe care îl doresc teroriștii este nu să omoare cât mai mulți oameni, ci să atragă cât mai mulți telespectatori [58].

În anii '80 ai secolului XX, terorismul ca problemă științifică devine obiect de studiu al mai multor domenii științifice. Inițial, problema terorismului internațional este abordată în științele juridice, fiind numită un act criminal, insistându-se asupra laturii ilegale. Vom preciza că începe și elaborarea definițiilor conceptului „terorism internațional” și se face distincție conceptuală dintre terorism, pe de o parte, iar pe de alta război și agresiune.

În ultimul deceniu al secolului XX, terorismul este cercetat cu predilecție în contextul funcționării unui stat democratic, în care metodele teroriste reprezintă una din formele de exprimare a protestului politic. Merită menționate studiile lui P. Chalk [40], D. Long [63], I. Lesser [62], J. Poland [64], A. Bassiouni [37]. O rezonanță deosebită a avut și mai continuă să aibă monografia „*Ciocnirea civilizațiilor și ordinea mondială în schimbare*”, elaborată de S. Huntington, în care este abordat pe larg raportul dintre terorism și fundamentalismul islamic [57].

Începutul anilor 2000 marchează debutul ultimei etape în cercetarea științifică a terorismului de către autorii occidentali. În urma atacurilor din anul 2001, reprezentanții principalelor direcții ale gândirii socio-politice din Statele Unite ale Americii au acordat o atenție deosebită unei noi amenințări extrem de serioase - terorismul internațional, înregistrându-se o creștere a interesului comunității științifice pentru problemele ce vizează terorismul internațional, islamismul, extremismul religios, fundamentalismul islamic și radicalismul, aspecte care s-au soldat cu apariția unei serii de lucrări științifice valoroase. O contribuție deosebită la cercetarea evoluției terorismului și transformării formelor acestuia a avut-o D. Rapoport, autorul conceptului despre „patru valuri” de terorism [66]. Cercetătorul supune analizei terorismul contemporan, tratându-l ca pe mijloc de violență revoluționară prin „valuri” (de terorism).

Un cunoscut cercetător al aspectelor teoretice ale terorismului, profesorul de la Universitatea din Melbourne, I. Primoratz în lucrările sale *Terorism, The Philosophical Issues*, a clasificat definițiile conceptului de terorism canalizat pe trei domenii principale de conținut: definirea terorismului prin prisma categoriei violenței; definiții extensive și restrânse ale terorismului; definiții nestandardizate ale terorismului [67].

N. Chomsky, ilustrul profesor la Institutul de Tehnologie din Massachusetts și reprezentant al gândirii „alternative disidente” americane, este un critic consecvent al administrațiilor SUA și al politicilor acestora, cercetătorul susține că principalele surse ale terorismului internațional sunt marile puteri ale lumii, în studiul de caz al acestuia - Statele Unite ale Americii [41].

Lucrările politologilor americani M. Jones și M. Smith joacă un rol major în înțelegerea esenței terorismului după evenimentele din 11 septembrie 2001. Acești specialiști privesc terorismul ca pe o amenințare asimetrică la adresa securității internaționale, care este un fel de conflict caracterizat printr-un grad limitat și scăzut de intensitate [59, p. 14].

Una din lucrările recente în domeniu este „*Combating Terrorism: International Law and Practice*”, elaborată în colaborare de A. S. Frias, K. Samuel și N.D. White [47]. În lucrare se cercetează mecanismele asigurării drepturilor omului în combaterea terorismului și mecanismele juridice internaționale și naționale de contracarare a acestui flagel. În aceeași ordine de idei, trebuie menționată și lucrarea „*Counter-terrorism strategies in a fragmented international legal order: Meeting the challenges*”, editată de către profesorii L. van den Herik și N. Schrijver [55].

În lista lucrărilor monografice fundamentale cu privire la aspectele dreptului internațional și dreptului național în combaterea terorismului se numără și „*Terrorism and international law: Accountability, remedies, and reform*”, fiind de o valoare semnificativă [70]. Monografia redactată de către E. Cottey „*Security in the New Europe*”, este dedicată cercetării problemelor de securitate în Europa, inclusiv lupta conjugată împotriva terorismului internațional [42].

Referindu-ne la cercetarea cooperării internaționale în combaterea terorismului și activitățile organizațiilor internaționale în acest domeniu, vom specifica unele elaborări publicate recent, în ultimii 10 ani, în care sunt analizate detaliat experiența unor organizații internaționale, în special a ONU, UE, CE, OSCE, NATO, dar și a unor țări, impactul acestora asupra politicii antiteroriste în arealul european: Hegemann H. *International Counterterrorism Bureaucracies in the United Nations and the European Union*; Duffy H. *The ‘War on Terror’ and the Framework of International Law*; Abbas Tahir. *Countering Violent Extremism: The International Deradicalization Agenda*; De Londras F. *The Practice and Problems of Transnational Counter-Terrorism*; English R. ed. *The Cambridge History of Terrorism*, Lindahl S. *Critical Theory of Counterterrorism: Ontology, Epistemology and Normativity*.

Istoriografia occidentală contabilizează numeroase și variate lucrări științifice la tematica combaterii terorismului prin cooperare în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale, însă rămân unele întrebări fundamentale, care în opinia noastră, reprezintă o provocare pentru cercetători. Printre acestea se numără: problema definiției terorismului, aprofundarea cooperării multilaterale la nivel internațional. Specificarea insuficienței în documentele internaționale a obiectivelor, conținutului, priorităților și mijloacelor de profilaxie face dificilă organizarea sistematică a contracarării terorismului.

Vom evidenția faptul că, în ultimul deceniu al secolului XX, istoriografia sovietică trata terorismul ca un subiect tabu, susținând că socialismul eradica factorii sociali ai acestui fenomen. În istoriografia rusească fenomenul terorismului devine o problemă centrală. Cercetarea activităților de combatere a terorismului, inclusiv cooperarea în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale în acest domeniu, a găsit o reflectare considerabilă în literatura științifică. Vom nominaliza lucrările elaborate de către G. Gusev [76], E. Vasentsova [74], D. Bazarkina [73], O. Potemkina [83], E. Stepanova [85].

D. Bazarkina în lucrarea „*Terorismul și activitățile antiteroriste: aspectul comunicării (în baza materialelor Uniunii Europene)*” supune investigațiilor științifice mijloacele și metodele de comunicare folosite de organizațiile teroriste și structurile antiteroriste exercitate de Uniunea Europeană [73]. În lucrarea E. Stepanova „*Terorismul într-un conflict asimetric: aspecte ideologice și structurale*”, publicată pentru prima dată în engleză și tradusă ulterior în spaniolă și în rusă, este propus un concept original al fenomenului terorist, care a fost foarte apreciat de cercetătorii străini și specialiștii ONU. Terorismul, în opinia autoarei, este o tactică de violență asimetrică, care pune în pericol populația civilă în vederea atingerii scopurilor politice prin exercitarea presiunii asupra unui inamic superior, de regulă statul [85].

Fenomenul terorismului a suscitat un interes major în mediul cercetătorilor, analiștilor și experților din România. În cadrul analizei istoriografiei românești asupra problemelor terorismului, identificăm trei perioade: anii 70-80 ai secolului al XX-lea; anii 90 ai secolului al XX-lea; perioada contemporană cu începere din anul 2001. În prima perioadă sunt publicate mai multe lucrări despre problemele terorismului, subiectele principale în anii 1970 se refereau prioritar la ascensiunea mișcărilor radicale de stânga în țările occidentale, iar în anii 1980 – predomină abordări conceptuale ale „terorismului internațional”. Lucrările notorii sunt cele ale autorilor G. Arădăvoaice [2], C. Romanoschi [31], Cr. Delcea [13], V. Gheorghe [23], Cr. Tun-Comșa [35], C. Nicolescu, C. Badele [28], S. Soare, C. Postelnicescu [32], C. Ciocan [12], M. Bușe [9], T. Tănase, R. Oprea [34], M. Hriscu [25].

C. Nicolescu și C. Badele în monografia cu titlul „*Prevenirea și combaterea terorismului pe plan intern și internațional*”, analizează geneza și dezvoltarea terorismului, descriind terorismul internațional din perspectiva formelor de acțiune și a surselor de finanțare, dar și câmpul și mijloacele de acțiune ale terorismului [28]. Un studiu fundamental la subiectul cercetat a fost elaborat de autorii S. Soare și C. Postelnicescu - „*Impactul noilor măsuri de combatere a fenomenului terorist, propuse la nivel european, asupra liberei circulații*”, care au analizat implicațiile noilor măsuri antiteroriste adoptate de Uniunea Europeană în 2015 asupra practicii libertății de circulație în interiorul Uniunii Europene [32].

Terorismul este subiect de cercetare pentru mulți politologi și juriști din Republica Moldova. Distingem două etape în evoluția cercetărilor, în calitate de linie de demarcațiune servește atacul din 11 septembrie 2001, în urma căreia sesizăm o creștere a numărului de publicații științifice, autorii încercând să

explice noua dimensiune a amenințării teroriste. Ținem să precizăm însă, că doar la sfârșitul anilor 1990 terorismul devine obiect de cercetare științifică în istoriografia autohtonă. Astfel, prima teză de doctorat a fost susținută în 1998, în domeniul dreptului, tot în același an a fost publicată prima monografie: „*Terorism - crimă internațională*”, autor O. Balan. Ținem să menționăm lucrările elaborate de către L. Dumneanu [15], Iu. Richicinski [30], V. Armașu [3], V. Sili, G. Gladchi [24], Gr. Vasilescu [36], C. Solomon [7], M. Benchechi [6], T. Busuncian [10], V. Juc [26], S. Cebotari [11] și alții.

Cercetarea istoriografică ne-a permis să evidențiem existența unui cadru epistemologic consistent al istoriografiei domeniului cercetat. Sunt elucidate un șir de studii doctrinare, cercetări, publicații științifice care au oferit o imagine de ansamblu asupra istoricului tematicii tezei. În baza analizei deductive și inductive, realizate asupra istoriografiei și abordărilor clasice și moderne, privind cooperarea în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale cu privire la combaterea terorismului, autorul a analizat și specificat caracteristicile, conceptele și definițiile terorismului. De asemenea constatăm, cu titlul de argument justificativ privind oportunitatea investigațiilor științifice desfășurate, că în literatura autohtonă de specialitate practic nu au fost elaborate ample cercetări fundamentale referitor la contracararea și profilaxia terorismului prin cooperarea în cadrul organizațiilor interguvernamentale internaționale, activități care să fie canalizate, cu predilecție, pe arealul european, această carență fiind proprie și literaturii din străinătate. Contracararea terorismului internațional, care se realizează prin diferite instituții internaționale, necesită o analiză complexă, multidimensională și interdisciplinară.

Al doilea paragraf **Aspecte conceptual-teoretice de cercetare a terorismului ca fenomen social-politic și a cooperării în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale cu privire la combaterea terorismului** va pune în lumină fundamentele conceptuale și teoretice de investigație a terorismului și cooperării în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale privind combaterea terorismului. Autorul acordă atenție deosebită relației terorismului cu extremismul, prezentând o analiză detaliată a islamismului.

În lucrare se menționează, că în literatura tematică științifică sunt argumentate cele mai diverse interpretări ale tematicii terorismului și abordări științifice ale analizei acesteia, fiind identificate o serie de probleme de natură teoretică generală și științifică. Diferențele în abordările conceptuale ale terorismului se explică prin deosebirile dintre sistemele sociale și statale, existența diferitor școli politologice și juridice, diverse interpretări, constituind condiții favorabile pentru dezvoltarea cunoștințelor științifice. Problema elaborării unei singure noțiuni a terorismului la nivel mondial este complicată de politica dublelor standarde aplicate de statele naționale în vederea realizării intereselor naționale și obiectivelor geopolitice.

Conceptual, în context evolutiv de spațiu și timp, terorismul este cunoscut omenirii din cele mai vechi timpuri. A fost folosit de secole ca o armă ilegală, dar și

eficiență în lupta politică. Abia la sfârșitul secolului XX și începutul secolului XXI terorismul capătă trăsăturile caracteristice unui fenomen internațional. În literatura occidentală și rusă, studiul problemelor terorismului are o semnificație teoretică și empirică semnificativă, deși există dezacorduri asociate cu diferitele sale interpretări [51, p. 174]. Potrivit diverșilor autori, în total, există de la 100 la 200 de definiții ale terorismului, dintre care niciuna nu este recunoscută ca fiind clasică [77, p.17]. Sociologul britanic F. Furedi în studiul său „*Invitation to Terror: The Expanding Empire of the Unknown*”, a calculat că din 2001 până în 2009, circa 8.000 de cărți despre terorism au fost publicate numai în limba engleză [52].

În opinia autorului, terorismul este un fenomen socio-politic complex, care prezintă în sine un act de violență ilegală sau o amenințare cu folosirea acesteia, comisă în mod deliberativ de persoane fizice sau de un grup de persoane în vederea atingerii unui scop politic sau ideologic care poate fi de natură națională, transnațională sau internațională. Alt element de bază al terorismului rezidă în capacitatea de a provoca frică în societate și de a intimida populația pentru a obține anumite scopuri politice. În același timp, cauzele terorismului pot fi economice, politice, religioase sau teritoriale. Terorismul contemporan se caracterizează prin următoarele trăsături: lipsă totală de control din partea structurilor statale; natura hibridă, implicând o combinație de scopuri criminale și ideologie teroristă; transformarea rapidă; extinderea capacităților tehnice ale armelor distructive; creșterea amplitudinii și a răspândirii geografice; finanțare puternică [19, p. 253].

Terorismul contemporan a suferit modificări cauzate de internaționalizarea și transnaționalizarea considerabilă a lumii globalizate, creșterea accentuată a gradului de pericol public, transformarea și amplificarea metodelor aplicate, manifestările acestui flagel necesită o cercetare complexă și multidimensională. Atestăm pluralismul conceptelor „terorism” și „terorism internațional”, iar ONU, în calitate de organizație de caracter universal, nu a reușit să elaboreze o definiție general acceptată a fenomenului, definiție tratată și ca paradigmă. Dificultățile sunt determinate prioritar de multiaspectualitatea fenomenului terorism, care se prezintă ca un sistem în continuă evoluție. Diferențele în abordările conceptuale ale terorismului se explică prin deosebirile dintre sistemele sociale și statale, existența diferitor școli politologice și juridice, diverse interpretări, constituind condiții favorabile pentru dezvoltarea cunoștințelor științifice. Problema elaborării unei singure noțiuni a terorismului la nivel mondial este complicată de politica dublelor standarde aplicate de statele naționale în vederea realizării intereselor naționale și obiectivelor geopolitice.

În baza analizei diferitor abordări și a particularităților contemporane ale terorismului evidențiem următoarele tipuri de terorism: politic, naționalist, separatist, religios. Toate acestea pot purta caracter internațional. Însă această clasificare este destul de convențională, întrucât toate particularitățile terorismului contemporan, în practică, rar apar în formă pură.

În opinia autorului, terorismul este o continuare și o dezvoltare a extremismului. Extremismul, exprimat prin viziune extremă, măsură extremă sau acțiune extremă,

după originea și manifestarea sa, este un fenomen social complex și se poate baza pe diferențe politice, ideologice, naționale și religioase, dar în orice formă de manifestare, acesta amenință securitatea umană, influențând negativ viața și sănătatea lor, exercitând efect psihologic asupra oamenilor nevinovați și atrage după sine daune politice, economice și morale considerabile. Terorismul este o continuare și o dezvoltare a extremismului. De obicei, terorismul se definește ca formă ultimă a extremismului. Diferența fundamentală dintre extremism și terorism constă în viața umană: când un extremist de la amenințare cu violența trece la asasinarea civililor pașnici, se transformă în terorist [21, p.73].

În lucrare se menționează că ideologia unor grupuri teroriste este fundamentată pe interpretarea principiilor islamului. Islamul și islamismul deși sunt concepte înrudite, nu sunt identice, deosebirea dintre islam ca religie și islam ca ideologie este evidentă. „Islamismul” este islamul politizat sau islamul politic. Extremismul islamic și terorismul islamic reprezintă o formă deosebit de periculoasă și extremă de manifestare a radicalismului în islam. Terorismul islamic sau islamist, asociat în unele cazuri cu lumea musulmană sau cu musulmanii este unul dintre tipurile de terorism, ideologia căruia se fundamentează pe o percepție distinctă, denaturată a islamului și pe particularități confesionale ale acestei religii. Pericolul islamismului constă în faptul că realizarea proiectului său politic presupune transformarea și confirmarea ideii supremației civilizaționale a islamului, unitatea dintre islam și politică, ideologia islamismului este fundamentată pe o interpretare extremă a unui șir de noțiuni, concepte, categorii și idei fundamentale pentru islam [21, p.74].

Cooperarea internațională în domeniul combaterii terorismului se desfășoară în procesul elaborării normelor comune ale legislației internaționale și alinierii acestora la normele legislației naționale, precum și în cadrul coordonării eforturilor și inițiativelor acestora în diferite organizații internaționale antiteroriste, atât la nivel global, cât și regional. O luptă eficientă și productivă împotriva terorismului necesită ca toate convențiile, declarațiile, rezoluțiile și deciziile organizațiilor internaționale să nu fie doar de natură declarativă, ci să conțină și o latură practică cu adevărat largă. Cooperarea statelor în contracararea terorismului este conturată, în primul rând, de către tratatele internaționale cu caracter universal. Nucleul acestora constă în „convențiile antiteroriste” cu privire la: interferența ilegală în activitatea aviației civile și a navigației internaționale; luarea de ostatici și a persoanelor protejate la nivel internațional; terorismul „tehnologic” (protecția fizică a materialului nuclear, marcarea explozibililor plastici, terorismul cu amenințarea cu bombe și cel nuclear); finanțarea terorismului - elaborate cu aportul ONU și realizate cu asistența organelor ONU [51, p.179].

În pofida faptului că cooperarea internațională în domeniul combaterii terorismului a apărut relativ recent, un anumit sistem de gestionare a acestei cooperări a început deja să se contureze pe patru niveluri: *bilateral* (interstatal și între organizații internaționale), *subregional* (cooperare la nivel de grupuri de state unite prin tradiții istorice și culturale, interese politice comune), *regional* (cooperare

în cadrul geografic sau geopolitic al regiunii), *global* (cooperare a tuturor sau mai multor state). La fiecare dintre aceste niveluri, managementul are propriul scop, completând și întărind sarcinile funcționale a altor niveluri [51, p. 180].

Combaterea terorismului internațional se limitează, în general, la măsuri de forță sau de drept cu caracter de preîntâmpinare. Această luptă este orientată spre lichidarea sau neutralizarea organizațiilor deja existente și nu are un caracter de prevenire, nu este axată pe acele condiții sociale care generează terorismul internațional. La baza activității antiteroriste internaționale trebuie să se afle măsuri concrete a organizațiilor internaționale de preîntâmpinare a lui, inclusiv, elaborarea unor metodici eficiente de profilaxie pentru depistarea și înlăturarea factorilor și condițiilor ce contribuie la dezvoltarea mișcărilor teroriste și extremiste.

În al doilea capitol, numit **Repere metodologice și politico-juridice privind cooperarea în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale în contracararea terorismului în context global**, este reliefată metodologia aplicată în desfășurarea cercetării, sunt analizate strategiile de combatere a terorismului la nivel global.

Primul paragraf **Metodologia cercetării cooperării în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale în combaterea terorismului** cuprinde setul de principii, metode, abordări, alte instrumente de cercetare științifică, inclusiv care au permis reliefaarea rolului organizațiilor internaționale interguvernamentale în contracararea terorismului.

Diversitatea principiilor științifice aplicate a fost determinată de complexitatea și multitudinea aspectelor abordate în problema analizată: *obiectivității științifice, istorismului, sistemic, interconexiunii și dezvoltării*. Suportul metodologic folosit a permis abordarea tuturor proceselor și fenomenelor în contextul unor situații concrete, iar procesele, faptele și evenimentele sunt analizate în interdependență și în interconexiune. *Principiul istorismului* a permis abordarea realității în timp și în dezvoltare, asigurând interpretarea obiectivă a constituirii regimului juridic internațional de contracarare a terorismului în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale. Cooperarea internațională multilaterală în domeniul combaterii terorismului este examinată de pe pozițiile *principiului continuității*, asigurând tratarea în dinamică, din perspectivele continuității și discontinuității, prin determinarea generalului și extragerea particularului, identificând diferite modele de cunoaștere, explicare și înțelegere ale nivelurilor, structurii, caracterului cooperării internaționale multilaterale antiteroriste, proceselor și principiilor de funcționalitate a organizațiilor internaționale interguvernamentale din Europa cu privire la contracararea terorismului abordate sistemic.

Vom susține punctual că suportul metodologic și teoretico-științific al cercetării înregimentează metode general-științifice de cunoaștere a fenomenelor social-politice: *metoda descriptivă, metoda istoriografică, abordările sistemică, instituțională, structural-funcțională, metoda behavioristă, civilizațională și de sistem mondial*, care fac posibilă definirea științifică a domeniului de studiu, clarificarea principalelor categorii, evidențierea aspectelor conceptuale ale temei de cercetare și conturarea

perspectivelor de dezvoltare a cooperării interstatale în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale în activitățile desfășurate sau preconizate de combaterea a terorismului și identificarea posibilității de îmbunătățire a mijloacelor juridice internaționale utilizate în această luptă [20, p.220].

Metoda descriptivă fiind fundamentată pe anumite categorii și concepte contemporane, a fost invocată pe larg pentru a trece în revistă evenimente ce țin de evoluția combaterii și prevenirii terorismului în cadrul organizațiilor europene regionale.

Metoda istoriografică a fost utilă pentru punerea în lumină și analiza celor mai importante elaborări monografice, culegeri de materiale și articole științifice la tema subiectelor abordate, fiind aplicată în special pentru cunoașterea, explicarea și înțelegerea disciplinei, abordată contextual, discursiv, analitic și istoric.

Metoda sistemică presupune tratarea terorismului ca fenomen integral și holistic, asigurând, în același timp, definirea fundamentelor sistemice ale cooperării internaționale antiteroriste. Contracararea cu succes a terorismului fiind posibilă numai în condițiile și în cadrul cooperării internaționale, deoarece terorismul modern depășește granițele naționale și capătă un caracter internațional.

Abordarea instituțională a asigurat cercetarea activității instituțiilor politice naționale (cu predilecție, guvernele) și internaționale (cu precădere, organizațiile internaționale interguvernamentale), inclusiv prin analiza de conținut a documentelor adoptate și a aspectelor formale ale activității lor. Instituțiile formale cum sunt organizațiile internaționale, organizațiile non-guvernamentale regionale și globale se reprezintă astăzi ca actori activi pe arena internațională. Acele organizații care își realizează activitatea în domeniul drepturilor omului, luptei împotriva terorismului, studiilor de pace au o mai mare influență asupra schimbărilor și menținerii echilibrului arhitecturii securității internaționale. În lucrare utilizăm teoria *noului instituționalism* în analiza combaterii terorismului internațional prin intermediul instituțiilor internaționale. Noul instituționalism reliefează influența comportamentului unui singur individ sau grup asupra instituțiilor sociale și rolul de reglementare al cadrului restrictiv, pe care instituțiile îl creează în relațiile dintre oameni. Instituțiile internaționale de natură formală sunt capabile să consolideze pacea și să reducă riscurile de conflicte și creșterea activității teroriste [51, p. 177].

În procesul de cercetare a fost utilizată pe larg *analiza structural-funcțională*. Aspectele politice ale combaterii terorismului internațional au fost analizate ca un complex de componente structurale, fiecare îndeplinind o funcție separată. Această metodă a permis analiza cooperării internaționale și reglementarea juridică în contracararea terorismului, dar și definirea elementelor fundamentale ale politicii antiteroriste a organizațiilor internaționale.

Metoda behavioristă care a permis de a analiza comportamentul deferitor actori implicați în realizarea actelor teroriste și contracararea/profilaxie lor. Metodologia behavioristă presupune analiza relației „stimul-răspuns”, unde

stimulul reprezintă cauzele terorismului, iar terorismul este considerat o formă extremă de reacție la aceste stimulente.

Abordarea civilizațională, a asigurat cercetarea motivelor etnice și religioase ale terorismului. *Abordarea de sistem mondial* se canalizează pe identificarea cauzelor terorismului ca urmare a proceselor de globalizare.

Cu titlul de metode de bază de investigație, precizăm că au fost folosite: *metoda istorică*, prin intermediul căreia evoluția terorismului este analizată ținând cont de contextul istoric (social, politic, ideologic); *metoda prognozării* a servit drept reper pentru identificarea și definirea perspectivelor de dezvoltare a mecanismelor politico-juridice multilaterale de combatere a terorismului. *Metoda construcției scenariilor* este complementară metodei prognozării, și a contribuit la determinarea unor eventuale evoluții în contracararea terorismului și consolidarea a proceselor de cooperare.

Explorarea subiectelor anunțate a fost realizată și prin aplicarea următoarelor instrumente în forma de teorii de cercetare științifică: *liberalismul instituțional*, *neorealismul*, *constructivismul*, *abordarea actorică*, și *concepția globalizării*.

În procesul de realizare a lucrării, deosebit de important a fost aportul *liberalismului instituțional*. Principalii regulatori ai relațiilor internaționale, în viziunea idealiştilor politici, sunt normele morale universale și imperatiivele legale bazate pe acestea. O organizație internațională universală, susțin idealişții politici, trebuie să întruchieze aceste norme și imperatiive. În concepția idealiştilor politici, organizațiile sunt percepute ca un instrument de transformare a sistemului internațional și stabilire a unor noi principii pentru asigurarea păcii și securității, reprezentând o formă avansată de organizare a comunității internaționale, capabilă să depășească egoismul statal. Organizațiile internaționale reprezintă nu doar totalitatea impulsurilor statelor în politica externă în urmărirea scopurilor sale, dar și o calitate nouă în realizarea intereselor comune. Organizațiile internaționale întotdeauna contribuie la procesul de cooperare la nivel global, inclusiv la lupta împotriva terorismului.

Ideea „balanței de putere” – *neorealism*, înaintată de M. Kaplan, se reflectă în lucrare. Tendința ultimilor ani indică o schimbare dinamică și fundamentală a sistemului relațiilor internaționale, precum și o multiplicare a riscurilor. În condițiile turbulenței sporite a spațiilor politice largi, politica externă a statelor este însoțită de intensificarea importanței securității internaționale. Strategia dominantă a unui stat suveran devine aspirația de a crea norme, pârghii și instrumente de asigurare a securității la nivel național, regional și chiar cel global, cu alte cuvinte, de a menține balanța de putere în sistemul relațiilor internaționale și de a nu permite consolidarea rolului organizațiilor teroriste. Lupta eficientă împotriva terorismului internațional solicită de a înțelege corect fenomenul dat, specificăm noi.

Abordarea constructivistă asigură identificarea și definirea motivelor și ideologiei terorismului și extremismului contemporan, ceea ce are o semnificație majoră pentru conștientizarea întregului sistem de relații internaționale al lumii contemporane și a amenințărilor cu care se confruntă. Constructivismul în analiza

actorilor relațiilor internaționale pune accent pe elemente, precum identitatea, cultura, imagini, cunoștințe comune și interacțiune.

În cadrul lucrării este aplicată și *abordarea actorică* în analiza terorismului internațional. Sistemul internațional reprezintă o configurație complexă de participanți, pe lângă actorii clasici, care includ state și organizații supranaționale, noi jucători intră pe arena mondială: participanții neclasici pot fi clasificați în actori legitimi (corporațiile transnaționale; organizațiile internaționale neguvernamentale) și ilegiti (organizații teroriste), cu impact asupra relațiilor internaționale.

O semnificație majoră pentru structura și logica lucrării a avut-o și *concepția globalizării*. Terorismul contemporan se manifestă în condițiile globalizării. Pornind de aici, credem că globalizarea are urmări diferite și ambigui. Pe de o parte, globalizarea este un proces de unificare și integrare a lumii, în baza dezvoltării politice și economice, ameliorării calității și nivelului de trai pe planetă, activizării schimbului de realizări științifice, culturale, tehnologice între diferite țări. Pe de altă parte, globalizarea mărește discrepanța dintre țările occidentale dezvoltate și țările din Sudul global, țări rămase în urmă în dezvoltare, conduce la unificarea originalității cultural-naționale a popoarelor lumii, la standardizarea și „epuizarea spirituală a personalității”. Menționăm că de rând cu anumite trăsături pozitive, globalizarea creează condiții suplimentare de creștere a terorismului internațional.

Valorificarea acestui subiect a fost posibilă de asemenea prin aplicarea unor metode particular-științifice: *analiza proceselor de adoptare a deciziilor de politică externă în problemele combaterii terorismului prin cooperare internațională, politico-descriptivă, analiza conținutului documentelor antiteroriste a organizațiilor internaționale, analiza evenimentelor și studiu de caz*. Notăm că în procesul elaborării tezei au fost aplicate și metode logice: *analiza și sinteza*, care permit sintetizarea unei concepții sistematice a subiectului de cercetare și determinarea tendințelor ce țin de eventuale evoluții ale terorismului; *inducția și deducția* au oferit posibilitate de a identifica cauzalitatea fenomenului terorismului.

În cel de-al doilea paragraf **Politici ale Organizației Națiunilor Unite și instituțiilor specializate cu privire la coordonarea eforturilor comunității internaționale de combatere a pericolelor teroriste** sunt examinate politici ale Organizației Națiunilor Unite și instituțiilor specializate cu privire la coordonarea eforturilor comunității internaționale de combatere a pericolelor teroriste.

În secolul XXI determinăm activizarea inițiativelor internaționale în domeniul luptei împotriva terorismului. ONU continuă a fi platforma pentru o cooperare mai productivă și la o scară mai largă în acest domeniu. Principala realizare a ONU în cadrul formării metodelor non-violente de contracarare a terorismului este crearea strategiei globale a Organizației Națiunilor Unite de combatere a terorismului, la semnarea căreia majoritatea statelor au convenit asupra unei abordări comune de luptă împotriva terorismului.

ONU este singurul mecanism de caracter universal implicat în menținerea păcii internaționale și securității globale, care reglementează în mod colectiv relațiile internaționale și asigură dezvoltarea durabilă și stabilitatea statelor. Sistemul juridic internațional al ordinii mondiale contemporane este construit în baza Cartei ONU. În cadrul sistemului ONU au fost elaborate și adoptate 19 acorduri universale care au ca subiect aspecte distincte ale contracarării terorismului internațional și se referă la anumite tipuri de activitate teroristă [65]. În acest sens, există multe acte adoptate la nivelul ONU care condamnă terorismul ca metodă de soluționare a problemelor politice, economice și de altă natură [51, p.181].

Lupta împotriva flagelului terorismului se află în centrul atenției organizațiilor internaționale din 1934, când predecesorul Națiunilor Unite, Liga Națiunilor, a făcut primul pas major în scoaterea în afara legii a acestui fenomen prin discutarea proiectului Convenției privind prevenirea și condamnarea terorismului. În 1937, la inițiativa Ligii Națiunilor, la Geneva, la Conferința internațională, au fost aprobate Convenția privind prevenirea și pedepsirea actelor de terorism și Convenția privind înființarea Curții Penale Internaționale (CPI). Prima convenție nu a intrat niciodată în vigoare, deși a fost semnată de 24 de țări.

După încheierea Celui de-al doilea război mondial, numărul atentatelor teroriste nu a scăzut, în condițiile confruntării politico-ideologice și ascensiunii mișcărilor de eliberare națională în fostele colonii, problemele asociate fenomenului terorist s-au agravat și mai mult. Extinderea atentatelor teroriste în lume, sub toate formele și manifestările sale care amenință viața sau duc la moartea unor mase imense de oameni, a determinat comunitatea internațională să răspundă amenințărilor și provocărilor globale, creând bariere juridice internaționale împotriva escaladării terorismului și luarea de măsuri coordonate pentru eliminarea acestuia. Formele diverse de atacuri teroriste au condus la dezvoltarea numeroaselor convenții sectoriale dedicate diferitelor tipuri de comportament terorist. Cel mai vechi tratat internațional, Convenția de la Tokyo privind crimele comise la bordul aeronavelor, datează din 1963. Ulterior, au fost adoptate convențiile privind confiscarea ilegală a aeronavelor (1970) și pentru suprimarea acțiunilor ilegale împotriva siguranței aviației civile (1971).

Evenimentele tragice din septembrie 1972, conexe jocurilor olimpice de la München, când sportivii echipei naționale israeliene au fost capturați din orașelul olimpic, au devenit motivul unificării eforturilor comunității internaționale în domeniul combaterii terorismului. Drept urmare, în decembrie 1972, pe baza Rezoluției nr. 3034 a Adunării Generale a ONU, a fost înființat un Comitet special pe probleme de terorism internațional, care include reprezentanți ai 34 de state.

Anii 70-80 ai secolului XX au devenit decenii de activitate tumultuoasă a tuturor tipurilor de grupări de stânga, ultra-dreapta și naționaliste, care au ales luarea de ostatici ca mijloc de realizare a obiectivelor sale. Ambasadorii SUA în Guatemala și Brazilia, ambasadorii Republicii Federale Germania în Guatemala, Haiti și Brazilia au fost răpiți, în anul 1975. 70 de persoane au fost capturate de

grupul Carlos la Viena, inclusiv 11 miniștri ai țărilor Organizației Țărilor Exportatoare de Petrol (OPEC). În 1978 în Italia a fost răpit și apoi ucis celebrul politician Aldo Moro [81, p.17].

În anul 1973, trei comitete speciale ale ONU au revizuit definiția terorismului internațional, principalele cauze de apariție și măsuri preventive aplicate în raport cu acesta. Dificultățile au apărut deja în etapa clarificării definiției conceptului „terorism”. Comitetele nu au putut pregăti materialele necesare din cauza divergențelor privind pozițiile politice în ceea ce priveau aspectele juridice: definiții ale conceptului de terorism internațional, norme de urmărire penală, extrădarea teroriștilor, acordarea azilului politic. Eforturi de soluționare a problemelor apărute au fost depuse în cadrul sesiunilor 27, 31 și 39 ale Adunării Generale a ONU. Astfel, statele au prezentat propriile comentarii cu privire la această problemă Comitetului special al ONU pentru terorism internațional în cadrul sesiunilor din anii 1973 și 1977. La rândul său, acest comitet și-a prezentat rapoartele cu privire la rezultatele sesiunilor ONU din anii 1973, 1977 și 1979. Între 1979 și 1994, Adunarea Generală a ONU a adoptat șapte rezoluții și o declarație privind măsurile de eliminare a terorismului internațional - Rezoluțiile 34/145, 36/109, 40/61, 42/159, 44/29, 46/51, 40/60 [21, p.79].

În total, specificăm noi, în anii '60 - începutul anilor '90 ai secolului XX, ONU și agențiile sale specializate au elaborat 10 acorduri internaționale (8 convenții și 2 protocoale), care reprezintă instrumente juridice de combatere a terorismului. În decembrie 1994, Adunarea Generală a ONU a reiterat preocuparea pentru problema luptei globale împotriva terorismului prin adoptarea Declarației privind combaterea terorismului internațional.

Un adevărat impuls pentru elaborarea măsurilor îndreptate spre combaterea terorismului internațional au devenit evenimentele tragice din 11 septembrie 2001. Problema contracarării terorismului internațional a devenit unul dintre cele mai importante subiecte al agendei sesiunilor 56 și 57 ale Adunării Generale a ONU. Sesiunea 57 a ONU a analizat rezultatele luptei împotriva terorismului pe parcursul unui an după desfășurarea evenimentelor din 11 septembrie 2001 și a identificat direcțiile ulterioare de activitate ale comunității mondiale în acest domeniu. La 8 septembrie 2006, Adunarea Generală a ONU a adoptat Strategia Globală împotriva terorismului, creând, astfel, o bază practică pentru acordarea unui ajutor eficient statelor în acțiunile antiteroriste la nivel național, regional și global [21, p. 82].

În pofida existenței unor acte juridice internaționale care califică acțiunile specifice drept teroriste, o definiție universală a termenului „terorism” nu a fost încă dezvoltată la nivel juridic internațional. Se creează impresia că, în absența unui concept agreat sub auspiciile ONU, totuși continuă să fie adoptate rezoluții ce vizează problema combaterii terorismului. Ultima modalitate fiabilă de a depăși această problemă a fost elaborarea Proiectului de Convenție cuprinzătoare privind terorismul internațional, inițiat de India în 1996, dar acest proces s-a confruntat cu dezacorduri în abordările statelor cu privire la definirea terorismului și la problema interdependenței dintre terorism și dreptul popoarelor la autodeterminare.

Așadar, activitatea instituțiilor ONU în lupta cu terorismul internațional este o continuare logică a creării și perfecționării bazei normative sub auspiciile și egida acestei organizații. Sunt întreprinse eforturi în vederea concretizării terminologiei și a abordărilor conceptuale ale terorismului prin dreptul internațional public și din perspectiva componentei practice a cooperării internaționale în domeniu. Se consideră că o astfel de cooperare în cadrul ONU cu timpul doar se va extinde. Sub egida Națiunilor Unite se realizează unitatea diferitor state antrenate în combaterea terorismului. Cercetând cooperarea în lupta împotriva terorismului internațional în baza convențiilor în cadrul ONU, se poate constata că la etapa actuală de către comunitatea internațională este dezvoltat un complex de instrumente juridice, însă realizarea măsurilor prevăzute de convenții, precum și acțiunea mecanismelor prevăzute de acestea depinde în mare parte de acordurile regionale și de situația regională actuală. În afara elaborării bazei normative de contracarare a terorismului internațional, în sistemul ONU funcționează o rețea de organizații care includ diferite comitete, departamente, instituții specializate de contracarare a pericolelor teroriste și structuri strâns legate de domeniu. La nivelul ONU se identifică o problemă majoră – lipsa unui concept comun a terorismului și a unei „liste negre” internaționale a persoanelor și organizațiilor suspecte de acte de terorism și care sponsorizează terorismul. Probabil, motivul principal este lipsa unității între elitele politice în evaluarea esenței acestui fenomen [51, p.190].

Capitolul al treilea, cu titlul **Reglementarea politico-juridică internațională a cooperării în contracararea terorismului în Europa**, este dedicat evaluării proceselor de combatere a terorismului în activitățile Uniunii Europene și Alianței Tratatului Nord-Atlantic.

Primul paragraf **Politici ale Uniunii Europene de combatere a terorismului prin edificarea sistemului european de securitate** conține analiza legislației Uniunii Europene privind combaterea acțiunilor teroriste și experiența integrării europene în lupta împotriva terorismului internațional, strategii și politici care ocupă un loc esențial în sistemul de cooperare globală antiteroristă.

Uniunea Europeană, fiind unul dintre cei mai importanți și cu autoritate actori ai relațiilor internaționale, nu a rămas în afara eforturilor comune îndreptate spre diminuarea amenințării din partea terorismului, fiind întreprinse acțiuni importante pentru consolidarea securității spațiului european, dar și în alte arealuri. Cooperarea între statele membre ale UE pentru combaterea terorismului nu poate fi considerată una din prioritățile Uniunii Europene la momentul creării sale, dar pe parcurs comunitatea europeană a conștientizat importanța recunoașterii terorismului ca o problemă și a considerat necesar schimbul de informații și a bunelor practici în domeniu. Ideea creării unei platforme interguvernamentale a fost discutată în prima jumătate a anilor 1970 [18, p. 251]. TREVI (în franceză - *Terrorisme, Radicalisme, Extrémisme et Violence Internationale*) a fost creată în anul 1975. Membrii săi au devenit Belgia, Danemarca, Franța, Germania, Grecia, Italia, Irlanda, Țările de Jos, Portugalia, Spania și Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord. Cu toate acestea, întrucât domeniul polițienesc se afla în afara competenței Comunității

Europene, TREVI a fost înființat ca un organism informal independent de structura instituțională a Comunității Europene [53, p.19]. Ulterior, au fost „apeluri frecvente din interiorul și din afara grupului pentru a formaliza cooperarea polițienească în cadrul Comunității”. În anii 90 ai secolului al XX, Consiliul European a subliniat necesitatea cooperării mai strânsă între organele polițienești și judiciare ale statelor UE prin intermediul schimbului de informații cu privire la grupurile teroriste.

Evenimentele din 11 septembrie 2001, atacurile teroriste din anul 2004 la Madrid și din anul 2005 la Londra, au determinat statele membre ale UE să întreprindă măsuri de urgență nu numai la scară națională, ci și la nivel european. UE a încercat să stimuleze activitatea antiteroristă prin emiterea actelor de caracter politic și juridic: Planul de acțiune privind combaterea terorismului (2001), care prevede intensificarea cooperării polițienești și celei penale a statelor membre; elaborarea cadrului juridic pentru acțiunile antiteroriste; rezistența finanțării organizațiilor teroriste, Declarația privind solidaritatea împotriva terorismului emisă de Consiliul European (25-26 martie 2004), Strategia de combatere a finanțării terorismului (2004), Strategia de combatere a terorismului (2005). Până în luna mai a anului 2002, Consiliul Uniunii Europene, în urma atacurilor teroriste din 11 septembrie 2001, a stabilit o listă a persoanelor, grupurilor și entităților care au fost implicate în acte de terorism și care fac obiectul unor măsuri restrictive. Astfel, în anul 2002, a fost adoptată Decizia-cadru a Uniunii Europene „Cu privire la combaterea terorismului”, care a stabilit pentru toate țările UE standarde comune cu privire la răspunderea penală pentru acte de terorism, indiferent dacă terorismul a fost de natură internă sau cu caracter internațional [82, p.175-182].

Instituțiile UE implicate activ în strategia Uniunii Europene de combatere a terorismului sunt *Consiliul Uniunii Europene, Europol, Eurojust, Coordonatorul UE pentru lupta împotriva terorismului, care își desfășoară activitatea în cadrul Consiliului Uniunii Europene și instituția recent formată - Centrul European de Combatere a Terorismului (CECT)*, lansat organizațional în cadrul Europol. Rolul UE este de a coordona strategiile individuale de luptă împotriva terorismului ale statelor membre și a asigura funcționarea acestora într-un cadru comun [18, p. 250].

Atacurile grave care au avut loc la Paris, Copenhaga și Bruxelles în anul 2015, soldate cu multiple victime, au pus problema extremismului violent și radicalizării în prim-planul agendei politice a Uniunii Europene. În acest context, au fost implementate mai multe măsuri antiteroriste, printre care se numără înființarea Registrului Uniunii Europene cu numele pasagerilor (PNR), inclusiv a registrelor PNR intra-UE. S-au amendat și normele Codului Frontierelor Schengen pentru a permite o consultare extinsă a Sistemului de Informații Schengen în timpul traversării frontierelor externe de către persoanele care se bucură de dreptul la liberă circulație. În plus, s-au întreprins eforturi pentru reducerea aprovizionării cu arme de foc ilegale în Europa, acest aspect fiind prioritar în cadrul Platformei Multidisciplinare Europene împotriva amenințărilor infracționale (EMPACT). Uniunea Europeană a luat măsuri pentru "detectarea și

monitorizarea mișcărilor cetățenilor europeni care traversează frontierele externe ale Uniunii Europene". De asemenea, s-a promovat colaborarea cu principalii furnizori de internet pentru raportarea rapidă a materialelor care încurajează ura și teroarea, cu accent pe eliminarea rapidă a acestora. De asemenea, s-a acordat sprijin pentru activitățile Rețelei de Conștientizare a Radicalizării (RAN) [39].

Politica antiteroristă omologată și exercitată de Uniunea Europeană întrunește unele trăsături specifice, cum ar fi interdependența dintre unitate și diversitate. Coordonând principiile, scopurile, mecanismele și structurile instituționale comune, statele membre până în prezent au manifestat reticență față de crearea unei structuri supranaționale integrate de contracarare a terorismului. Tendința tradițională a Comisiei și Parlamentului European de a folosi momentele de criză a UE pentru adâncirea integrării în sfera politică, și anume în consolidarea componentei supranaționale a politicii de combatere a terorismului, în mod sigur se ciocnește cu opoziția statelor membre, ale căror temeri privind prejudiciul adus suveranității naționale se intensifică în perioada crizelor [21, p. 173].

Acest fapt împiedică eficiența cooperării dintre statele membre. Intensificarea amenințării terorismului necesită o schimbare a echilibrului dintre libertate și securitate în favoarea asigurării securității. Însă opinia publică în țările europene nu este gata să refuze la drepturile și obligațiile sale în condițiile actuale. Multe inițiative legislative și practice ale Comisiei alimentează o critică dură din partea Parlamentului European, a experților și a activiștilor pentru drepturile omului. Cu toate acestea, noile măsuri antiteroriste introduse în cadrul Uniunii Europene după actele teroriste din anii 2015-2016 au contribuit la integrarea activității organelor de securitate națională în sistemul european, ceea ce permite ca astăzi să fie desfășurate operațiuni antiteroriste într-un mod convenit, coordonând activitățile serviciilor naționale de informații. S-au creat noi structuri antiteroriste și a fost creat un sistem de organe consultative și de expertiză [18, p. 266].

În al doilea paragraf **Politici ale Organizației Tratatului Atlanticului de Nord privind colaborarea internațională în combaterea pericolului terorist** sunt elucidate caracteristicile proceselor de combatere a terorismului în activitățile NATO de implementare a strategiei antiteroriste în regiunea euro-atlantică. În plus, este realizată analiza de conținut a principalelor documente politico-juridice în materie antiteroriste ale organizațiilor și implementarea lor.

Majoritatea absolută a statelor membre ale UE sunt concomitent membre ale Organizației Tratatului Nord-Atlantic. Această organizație interregională tot mai mult pretinde la rolul de lider în soluționarea diferitor probleme internaționale, inclusiv de luptă împotriva terorismului. Alianța tratează acțiunile organizațiilor teroriste drept una din amenințările principale pentru organizație și statele membre. NATO contribuie la lupta comunității internaționale împotriva terorismului în multe sfere ale activității desfășurate, utilizând diverse mijloace de profilaxie și contracarare a atacurilor teroriste. Acțiunile Alianței se află în strictă conformitate cu normele și principiile recunoscute la nivel general ale dreptului internațional, Cartei ONU și dreptului umanitar internațional.

Vom reitera că terorismul sub toate formele sale reprezintă o amenințare directă pentru securitatea cetățenilor țărilor Alianței Nord-Atlantice și pentru stabilitatea și prosperitatea internațională. Este o amenințare la nivel mondial, care nu cunoaște frontiere, naționalitate sau religie și reprezintă o provocare existențială cu care societatea internațională trebuie să lupte în comun [16, p. 33], în asemenea manieră rezultatele ar putea fi eficiente, subliniem noi. Activitățile Organizației Tratatului Atlanticului Nord în domeniul combaterii durabile a terorismului se concentrează pe îmbunătățirea conștientizării amenințării, dezvoltarea capacităților de pregătire, reacție și impulsționarea implicării cu țările partenere și alți actori internaționali [44]. Alianța consideră terorismul ca una dintre principalele amenințări la adresa securității Organizației și a Occidentului în ansamblu.

Evenimentele din 11 septembrie 2001 au confirmat solidaritatea internațională în întrebările de combatere a terorismului, lupta împotriva acestuia a obținut trăsăturile unui „război global.” Acțiunile Organizației Tratatului Atlanticului de Nord pentru prima dată au „depășit” limita spațiului de securitate euroatlantic, fapt recunoscut ca oportun pentru asigurarea securității pe ambele maluri ale Atlanticului. Astfel, după actele teroriste din 11 septembrie 2001, talibanii au refuzat să-l extrădeze pe Ben Laden Statelor Unite, după ce trupele aliate au lansat o operațiune pe teritoriul Afganistanului. În anul 2003 a început operațiunea militară a SUA și a aliaților săi pentru a răsturna regimul lui S. Hussein în Iraq. Incapacitatea guvernului actual din Afganistan de a opune rezistență Talibanului în creștere, care în anul 2021, după retragerea trupelor americane, controlează majoritatea teritoriilor, crearea celulelor ISIS pe teritoriul Republicii Islamice, operațiunea nereușită a NATO care nu a putut lichida formațiunile teroriste și criminale existente pe teritoriul republicii – toate acestea implică o amenințare rapidă și riscuri pentru țările din spațiul post-sovietic.

Pe baza analizei diverselor activități ale NATO în lupta împotriva terorismului internațional putem afirma că în secolul XXI a început o dezvoltare activă a măsurilor de soluționare a acestei probleme globale, s-au pus bazele activităților viitoare ale organizației în această direcție și s-au obținut succese în lupta împotriva terorismului internațional și consecințelor sale. Alianța Tratatului Nord-Atlantic se poziționează ca forță principală a comunității mondiale, care vizează exclusiv respingerea amenințării terorismului internațional. Totodată, rezultatele obținute de aliați sunt supuse unor critici din partea publicului occidental, nemulțumit de lipsa unei activități viguroase din partea NATO în această direcție. În pofida contribuției semnificative a Organizației Tratatului Nord-Atlantic în combaterea terorismului internațional, care este evaluată în general pozitiv de către Națiunile Unite, Alianța continuă să fie criticată pentru lipsa unor astfel de eforturi. Susținătorii funcțiilor antiteroriste extinse ale NATO sunt de acord că blocul Atlanticului de Nord, prin prezența sa, poate și trebuie să lupte activ împotriva terorismului internațional, având în arsenalul său toate resursele necesare [16, p.41].

Așadar, actualmente, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord își îndreaptă eforturile de luptă împotriva formațiunilor teroriste și a terorismului în general spre ridicarea nivelului de schimb informațional în domeniu, dezvoltarea capacităților și extinderea interacțiunii cu țările partenere și cu alte organizații internaționale. Alianța tinde să formalizeze instrumente eficiente de combatere a acestui flagel, să devină forța principală, atribuindu-și funcții importante, chiar determinante în lupta împotriva terorismului internațional, mai ales în regiunile care prezintă pericol pentru interesele statelor aliate [21, p.122].

Capitolul al patrulea, **Activități ale unor organizații regionale în domeniul combaterii terorismului în Europa**, este consacrat analizei anumitor componente ale proceselor de contracarare ale terorismului în cadrul activităților ale unor organizații internaționale interregionale și regionale cu extensie europeană: OSCE, CE, CSI și OCS.

În primul paragraf, numit **Reglementarea politico-juridică a proceselor de contracarare a terorismului în cadrul Consiliului Europei și a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa**, sunt examinate trăsăturile proceselor de combatere a terorismului în activitățile CE și ale OSCE.

Consiliul Europei a fost fondat în anul 1949 și este cea mai veche organizație interguvernamentală din Europa. Consiliul Europei joacă un rol important în realizarea cooperării regionale și internaționale în lupta împotriva terorismului. Încă de la fondarea sa, Consiliul Europei apără drepturile omului, supremația legii și democrația pluralistă, și susținând necesitatea luptei împotriva terorismului, care respinge aceste valori fundamentale. În general, Consiliul Europei se ocupă de această problemă în special începând cu anii 1970.

Direcțiile principale de lucru ale Consiliului Europei în domeniul combaterii terorismului înglobează: consolidarea măsurilor juridice împotriva terorismului; conservarea valorilor fundamentale europene; desfășurarea acțiunilor îndreptate spre lichidarea cauzelor terorismului. Activitatea Consiliului Europei este reglementată de Convenția pentru reprimarea terorismului din anul 1977 și Convenția pentru prevenirea terorismului din anul 2005 [50, p.260].

Convenția pentru prevenirea terorismului din anul 2005, definește infracțiunea teroristă ca fiind oricare act penal din cadrul prevederilor și conceptelor care se conțin în unele din cele 11 acorduri internaționale adoptate de ONU, care stabilește răspunderea penală pentru „unele acte ce pot duce la comiterea infracțiunilor teroriste, în special, a provocărilor publice, a recrutării și instruirii”. De asemenea, a fost consacrat principiul *dedere aut judicare*.

„Planul de Acțiuni pentru lupta împotriva extremismului violent și radicalizării” aprobat în anul 2015 stabilește ca prioritate primordială acțiunea de prevenire a terorismului, inclusiv cea de prevenire a radicalizării în închisori. De asemenea, în document este subliniată necesitatea luptei cu teroriștii singuratici. Pentru a coordona eforturile legate de domeniul juridic în ceea ce privește combaterea terorismului, Consiliul Europei a instituit un grup interdisciplinar în această direcție. Acesta a fost inițial cunoscut sub numele de Grupul Interdisciplinar

pentru Acțiuni Internaționale împotriva Terorismului și ulterior, în 2003, a fost înlocuit de Comitetul de Experți în Terorism (CODEXTER). În 2018, CODEXTER a evoluat și a devenit Comitetul de Combatere a Terorismului (CDCT) al Consiliului Europei.

Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a adoptat în 2022 Recomandarea CM/Rec (2022)8 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind utilizarea informațiilor culese în zonele de conflict ca probe în procedurile penale legate de infracțiuni de terorism. Recomandarea Comitetului pentru combaterea terorismului (CDCT) oferă îndrumări statelor membre cu privire la posibila utilizare în cadrul procedurilor penale naționale a informațiilor colectate în zonele de conflict, cu condiția ca aceste informații să fi fost colectate în conformitate cu statul de drept și cu respectarea deplină a drepturilor omului, prevăzute în Convenția Europeană a Drepturilor Omului [68]. Recomandările punctează că accesul la locurile potențiale ale săvârșirii crimelor în zonele de conflict este foarte limitat și că practic nu există o capacitate de investigare de către actorii civili. Prin urmare, informațiile colectate de membri ai armatei, ai serviciilor de informații și, după caz, de alte surse (cum ar fi organizații neguvernamentale, mass-media sau companii private) care acționează în calitatea lor de agenții de aplicare a legii pot fi de mare valoare ca posibile dovezi în instanțele naționale [68].

Evenimentele din ultimii ani arată clar necesitatea combaterii terorismului prin activitățile comune ale tuturor țărilor membre ale acestei organizații. Pentru a promova acțiunile internaționale în domeniul combaterii amenințării terorismului și ținând cont de necesitatea consolidării în continuare a măsurilor de combatere a terorismului desfășurate în mod colectiv de statele membre ale Consiliului Europei, Comitetul pentru Combaterea Terorismului al Consiliului Europei a pregătit o Strategie de Combatere a Terorismului pentru perioada 2023-2027, care reprezintă o continuare a unui număr de măsuri menționate în Strategia anterioară. Scopul principal al Strategiei de combatere a terorismului în 2023-2027 este de a consolida eforturile de combatere a terorismului în Europa și nu numai, abordând nu doar manifestările terorismului, ci și cauzele sale fundamentale și forțele motrice în contextul situației geopolitice actuale. Strategia urmărește să combată amenințarea tot mai mare a extremismului violent în Europa, creșterea utilizării abuzive a noilor tehnologii pentru mesagerie, recrutarea și instruirea teroriștilor, precum și relația dintre actele teroriste și încălcarea regulilor conflictelor armate, observată recent în cadrul agresiunii Federației Ruse împotriva Ucrainei. Strategia prevede expres că amenințările teroriste legate de ISIL/Daesh sau Al-Qaeda au scăzut în ultimii ani, dar trebuie identificate mijloace eficiente și atocuprinzătoare pentru a preveni reapariția lor. Strategia include 24 de acțiuni care vizează consolidarea capacităților preventive, represive și de protecție ale autorităților naționale prin dezvoltarea unui set de standarde juridice atât obligatorii, cât și neobligatorii, rapoarte analitice și instrumente model [43].

În contextul consolidării eforturilor și politicilor de combatere a terorismului, OSCE este antrenată în asigurarea securității comune și generale în Europa. Documentele adoptate de OSCE nu sunt obligatorii din punct de vedere juridic, dar au o importanță politică pentru toate statele participante. Intensificarea valului de crime teroriste a făcut această organizație să conștientizeze că problema globală a securității și a luptei împotriva terorismului trebuie abordată nu numai la nivel european, ci și la cel global. Fiind unul din elementele-cheie în noua arhitectură europeană de securitate, Organizația pentru Securitate și Colaborare în Europa, cu a sa componentă unică, experiența de interdependență a statelor și a instrumentelor folosite în domeniul asigurării securității și cooperării, este capabilă să contribuie considerabil la lupta cu terorismul internațional. Angajamentele OSCE în domeniul combaterii terorismului includ obligația asumată de către toate statele participante de a ratifica toate convențiile și protocoalele ONU privind combaterea terorismului [50, p. 268].

Activitatea OSCE se dovedește a fi una multidimensională și multiaspectuală. Abordată în particular, în vederea combaterii amenințărilor teroriste, instituția acționează în calitate de tribună pentru actualizarea problemelor, orientează spre consolidarea cooperării internaționale în domeniu și contribuie la implementarea în statele membre a bunelor practici de luptă împotriva acestui flagel. Premisa activității OSCE este că măsurile internaționale antiteroriste trebuie să fie realizate în conformitate cu principiul supremației legii și respectarea drepturilor omului. OSCE este preocupată de o gamă largă de probleme ce țin de terorism, printre care un loc aparte revine îmbunătățirii cooperării juridice în cauzele penale cu referire la terorism și apărarea drepturilor omului în lupta împotriva terorismului.

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa cooperează activ cu o serie de alte organizații regionale și subregionale pentru a împărtăși experiențe și a promova diseminarea celor mai bune practici în lupta împotriva terorismului. În acest sens, OSCE își unește forțele cu Centrul Antiterorist al Comunității Statelor Independente și Organizația de Cooperare din Shanghai. Abordarea cuprinzătoare a OSCE în ceea ce privește securitatea, flexibilitatea organizațională și numărul mare de membri îi conferă anumite avantaje în lupta împotriva terorismului internațional și îi confirmă valoarea pentru securitatea statelor participante.

La etapa actuală, principalele domenii strategice prioritare ale activității OSCE în lupta cu terorismul și combaterea extremismului violent și a radicalizării care conduc la exercitarea acțiunilor teroriste sunt următoarele: prevenirea și suprimarea finanțării terorismului; contracararea utilizării internetului în scopuri teroriste; facilitarea dialogului și a cooperării pe probleme de combatere a terorismului, în special în cadrul parteneriatului public-privat între autoritățile publice și sectorul privat (cercurile de afaceri, industrie), precum și societatea civilă și mass-media; consolidarea eforturilor naționale pentru punerea în aplicare a rezoluției 1540 (2004) a Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite privind neproliferarea armelor de distrugere în masă; ridicarea nivelului de securitate al documentelor de călătorie; și promovarea și protejarea drepturilor și a libertăților

fundamentale ale omului în contextul măsurilor de luptă împotriva terorismului.

În cel de-al doilea paragraf **Implicații ale Comunității Statelor Independente și Organizației de Cooperare de la Shanghai în combaterea terorismului** a fost realizată o evaluare a procesului de combatere a terorismului în activitățile Comunității Statelor Independente și ale Organizației de Cooperare de la Shanghai.

Activitatea în combaterea terorismului internațional desfășurată de Comunitatea Statelor Independente demonstrează experiența acumulată și se realizează în baza Acordului de cooperare a statelor membre ale CSI în lupta cu terorismul (din anul 1999), ea fiind dezvoltată în prevederile Protocolului privind ordinea și desfășurarea acțiunilor antiteroriste comune pe teritoriile statelor participante.

Structura instituțională care coordonează interacțiunea organelor de specialitate ale statelor CSI este Centrul Antiterorist. Acesta formează *banca* specializată de *date*, asistă statele în procesul de căutare a persoanelor care au comis infracțiuni de natură teroristă și participă la elaborarea actelor normative juridice. În 1993 a fost fondat Biroul pentru coordonarea combaterii criminalității organizate și a altor infracțiuni periculoase pe teritoriul statelor membre ale CSI, considerat analog al Interpolului pe teritoriul Comunității Statelor Independente. „Programul de colaborare a statelor membre ale CSI în combaterea terorismului și altor forme violente de manifestare ale extremismului” este adoptat prin hotărârea Consiliului șefilor de state al CSI odată la fiecare trei ani, luând în considerare schimbările din cadrul situației internaționale [48, p.52].

Până la izbucnirea agresiunii Federației Ruse în Ucraina la data de 24 februarie 2022, Centrul Antiterorist al CSI a colaborat cu structurile internaționale relevante. Centrul Antiterorist a dezvoltat cooperarea cu Direcția Executivă a Comitetului de combatere a terorismului al Consiliului de Securitate al ONU (DE al CCT al CS al ONU), Direcția de prevenire a terorismului a Oficiului ONU pentru Droguri și Criminalitate (UNODC DPT), Unitatea antiteroristă a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (UAT a OSCE), Organizația Internațională a Poliției Criminale – Interpol, Structura regională antiteroristă a Organizației de cooperare de la Shanghai, Centrul regional de coordonare a informațiilor din Asia Centrală pentru Combaterea Drogurilor (CARICC).

În lucrare autorul menționează că Organizația de Cooperare de la Shanghai a adoptat documente de cooperare, inclusiv în domeniul combaterii terorismului. Ca urmare, a fost stabilită baza normativă a organizației și determinat mecanismul interacțiunii cu alte organizații internaționale interguvernamentale. Un neajuns al OCS în domeniul combaterii terorismului este slaba dezvoltare a direcției de combatere a finanțării terorismului, a cărei sursă principală de venit este traficul de droguri. În cadrul securității antiteroriste, sarcina esențială este adoptarea unei liste unificate de organizații teroriste și a unui mecanism de recunoaștere a grupurilor ca teroriste.

Capitolul cinci, denumit **Participarea Republicii Moldova la procesele de contracarare a terorismului: metode preventive și colaborare internațională**, având ca suport analiza conținutului documentelor în domeniu, include cercetarea

cooperării și contribuția Republicii Moldova la asigurarea securității regionale și combaterii terorismului.

Primul paragraf **Republica Moldova în contextul proceselor de combatere a terorismului internațional** conține analiza cadrului normativ de contracarare a terorismului și a extremismului din Republica Moldova, precum și a competenței Centrului Antiterorist.

În cadrul diferitor structuri de integrare la nivel global și regional, s-a instituit o colaborare multilaterală între țări cu interese comune în domeniul securității, având în vedere provocările și amenințările terorismului internațional. Evenimentele din Orientul Mijlociu au evidențiat că utilizarea forțelor armate nu poate fi considerată un mijloc universal eficient și fezabil în combaterea terorismului. Având în vedere extinderea terorismului și extremismului în context global, statele și organizațiile interguvernamentale internaționale, subliniem necesitatea fortificării coordonării în contracararea terorismului internațional, adoptând un echilibru între forța militară și metodele nonviolente, precum și instituirea un mecanism eficient pentru combaterea finanțării terorismului.

Dat fiind că extremismul și terorismul constituie amenințări serioase nu doar la adresa securității naționale, ci și la nivel regional și la cel internațional, Republica Moldova a adoptat o politică pro-activă, incluzivă și desfășoară un set de acțiuni la nivel internațional, regional și bilateral. Cadrul legal și instituțional de combatere a terorismului necesită îmbunătățire constantă, iar procesul de instituționalizare nu este încă finalizat. Principalul motor al schimbării ține de parteneriatul asociat cu Uniunea Europeană. Aceasta înseamnă că actele juridice naționale sunt ajustate în conformitate cu directivele europene. Vom nota că Legea cu privire la combaterea terorismului este primul act legislativ în domeniul combaterii terorismului adoptat de către Parlamentul Republicii Moldova la 12 octombrie 2001, fiind urmată de Legea privind contracararea activității extremiste, care a fost adoptată în data de 21 februarie 2003. Date fiind atacurile teroriste din anii 2015-2016 pe teritoriul unor state membre ale Uniunii Europene, în Republica Moldova a fost adoptată Legea privind prevenirea și combaterea terorismului din 21.09.2017, ce constituie un pas fundamental spre asigurarea securității cetățenilor.

În Republica Moldova nu sunt atestate grupări de orientare teroristă, terorismul se configurează doar ca risc. Însă, nu trebuie să uităm că limita dintre separatism și terorism este destul de subtilă și pentru Republica Moldova, problema rămâne a fi actuală prin prezența pe teritoriul țării a regimului separatist din raioanele de est ale țării, acesta fiind un posibil izvor al terorismului. Această zonă este un teren propice pentru cultivarea, răspândirea și acoperirea elementelor criminal-teroriste, dat fiind că nu este controlată de autoritățile constituționale. Soluționarea politico-juridică a problemei transnistrene este importantă pentru multe state ale regiunii. Mai mult, dezvoltarea separatismului pe teritoriul regiunii transnistrene poate produce o agravare esențială a sistemului de securitate european. Raioanele de est ale Republicii Moldova se dovedesc a fi o „gaura

neagră” pe harta Europei, în care înflorește criminalitatea organizată, migrația ilegală, contrabanda, sunt realizate operațiuni financiare ilegale, acestea fiind în măsură să contribuie la activizarea organizațiilor teroriste internaționale. În acest sens, se impune refuzul de la politica standardelor duble în definirea separatismului și orientarea eforturilor comunității internaționale spre soluționarea problemei transnistrene. În contextul în care pe teritoriul moldovenesc locuiesc cetățeni ai statelor în care orientarea teroristă este privită ca o formă de luptă politică, este necesară fortificarea controlului asupra intrării în țară și asupra dobândirii cetățeniei Republicii Moldova.

Pentru a desfășura activitatea antiteroristă, Republica Moldova și-a trasat și exercită unele obiective, precum elaborarea metodicii de depistare și înlăturare a factorilor și condițiilor care facilitează dezvoltarea mișcărilor extremiste și teroriste privind tipuri de terorism contemporan și modul de efectuare a operațiunilor teroriste; elaborarea și exercitarea măsurilor eficiente în vederea micșorării bazei sociale a terorismului din conținutul trasării măsurilor politico-informaționale și sociale; pronosticarea dezvoltării terorismului și depistarea izvoarelor sociale și cauzelor dezvoltării lui; identificarea și lichidarea surselor de finanțare, inclusiv legale și ilegale ale teroriștilor atât din interior, cât și din exterior; izolarea teroriștilor de sursele de completare cu armament și de sursele materiale; controlul producerii, importului și vânzării armamentului [21, p. 230].

Paragraful Cooperarea Republicii Moldova cu organizațiile internaționale interguvernamentale în domeniul combaterii terorismului în Europa fiind al doilea la număr, ține de elucidarea particularităților cooperării Republicii Moldova cu organizații internaționale în domeniul combaterii și prevenirii terorismului.

Republica Moldova nu a putut să rămână impasibilă și să nu se încadreze la procesele de profilaxie și contracarare a terorismului internațional. Drept direcții ale colaborării internaționale în materie sunt efectuarea antrenamentelor comune ale subdiviziunilor antiteroriste ale serviciilor speciale; schimbul de tehnologii și experiență în efectuarea măsurilor antiteroriste; perfecționarea bazei legislative și a normelor juridice internaționale cu privire la cooperarea antiteroristă; elaborarea mecanismului de extrădare de către stat a cetățenilor săi sau a celor străini aflați pe teritoriul său și învinuiți în executarea actelor de terorism; formarea opiniei publice pe filiera intoleranței față de terorism [49, p.52].

În contextul acțiunilor de combatere a terorismului la nivel internațional, Republica Moldova a stabilit colaborări în cadrul tuturor organizațiilor regionale europene și contribuie, în măsura posibilităților sale, la minimizarea și prevenirea pericolelor teroriste. Prin cooperarea regională, se pot aborda provocările comune prin consolidarea coordonării, schimbului de informații și împărtășirea celor mai bune practici. Implementarea deciziilor comune adoptate în cadrul organizațiilor regionale și globale întrunește consecințe pozitive asupra securității în zona de responsabilitate a acestor organizații.

Republica Moldova cooperează strâns cu *ONU, CE, OSCE, UE, NATO*, alte entități în domeniul dezvoltării reformelor democratice, asigurării supremației

legii și conformității legislației și practicii naționale în domeniul drepturilor omului cu standardele internaționale relevante și în combaterea terorismului. Organele responsabile de combaterea și prevenirea terorismului elaborează și prezintă în adresa partenerilor externi rapoarte naționale privind măsurile întreprinse în domeniul prevenirii și combaterii terorismului [21, p. 215-231].

Vom nota că în interesul elaborării măsurilor de contracarare a terorismului, ONU utilizează cele mai diverse forme de cooperare internațională. Republica Moldova se pronunță pentru confirmarea rolului central, coordonator al ONU în cooperarea internațională în domeniul combaterii terorismului, implementarea constantă a rezoluțiilor Consiliului de Securitate al ONU și a prevederilor convențiilor universale în acest domeniu, pentru implementarea efectivă a Strategiei Globale de contracarare a terorismului adoptată de Adunarea Generală a ONU în septembrie 2006. Republica Moldova a susținut Strategia Globală de Combatere a Terorismului elaborată sub auspiciile ONU, care a fost adoptată prin consens la cea de-a 58-a sesiune a Adunării Generale a ONU. Republica Moldova a susținut decizia Secretarului General al ONU K. Annan de a crea un Grup la nivel înalt pentru amenințări, provocări și schimbări („Grupul Înțelepților”), care trebuia să elaboreze recomandări privind mecanismele și instrumentele de contracarare colectivă la provocările și amenințările globale moderne. Republica Moldova a susținut adoptarea în unanimitate de către Consiliul de Securitate al ONU a Rezoluției 1535 (martie 2004) privind reforma Comitetului Antiterorism al Consiliului de Securitate al ONU (CTC) în vederea creșterii potențialului său organizatoric și de experți, eficientizării activității care vizează munca practică comună a statelor în combaterea terorismului internațional.

Prioritatea în domeniul cooperării internaționale a Republicii Moldova în domeniul combaterii terorismului este atribuită cooperării cu UE. Odată cu declanșarea războiului din Ucraina, paradigma de securitate pe continentul european s-a schimbat, iar hotarul Republicii Moldova a devenit centura de siguranță, care stopează extinderea pericolelor transfrontaliere spre spațiul UE. În acest context, era necesară includerea Republicii Moldova într-un singur mecanism de răspuns european la consecințele generate de război, astfel fiind creat un spațiu unic de securitate. Pe data de 17 martie 2022, a fost semnat Acordul între Republica Moldova și Uniunea Europeană, privind activitățile desfășurate de Agenția Europeană pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă (*FRONTEx*) în Republica Moldova, care a fost ratificat la 16 iunie 2022 de către Parlamentul Republicii Moldova. Agenția va detașa experți pentru acordarea suportului necesar Poliției de Frontieră în gestionarea crizei regionale, fluxului major de migranți și refugiați la frontiera moldo-ucraineană, dar și riscului crescând de contrabandă cu arme și droguri ca urmare a stării de război din țara vecină [1].

Un rol important în securizarea frontierei Republicii Moldova îl are Misiunea Uniunii Europene de asistență la frontieră în Republica Moldova și Ucraina – *EUBAM*. Prin această misiune, UE joacă un rol decisiv în vederea asigurării unui control eficient și transparent al frontierei de stat, ceea ce contribuie la

consolidarea securității regionale. *EUROPOL*, în calitate de agenție europeană de luptă împotriva criminalității, va institui o misiune a sa și în Republica Moldova.

În iulie 2022, UE a lansat EU Support Hub în Moldova, pentru cooperarea în securitatea internă și managementul frontierelor. Din cauza războiului nejustificat al Federației Ruse împotriva Ucrainei, atât UE, cât și Moldova se confruntă cu riscuri de securitate. Lansarea EU Support Hub reflectă angajamentul european al Moldovei și sprijină statutul său de țară candidată. Cooperarea Republicii Moldova cu Centrul European de Luptă împotriva Terorismului al *EUROPOL* rămâne a fi limitată.

O mare însemnătate în domeniul combaterii și prevenirii terorismului pentru Republica Moldova o are Planul Individual de Acțiuni și Parteneriat Republica Moldova – NATO (IPAP), pentru prima dată aprobat de către Guvernul Republicii Moldova la 24 mai 2006. În Planul Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO pentru anii 2021-2023 [29], sunt trasate obiective de cooperare pe mai multe domenii de importanță strategică, precum: cooperarea cu structurile și instituțiile europene și euroatlantice, reformele democratice, drepturile omului, statul de drept, combaterea corupției, integritatea teritorială și relațiile cu vecinii; reforma sectorului de securitate și apărare, controlul democratic al forțelor armate, combaterea terorismului, asigurarea apărării cibernetice, dezvoltarea economică durabilă și securitatea energetică. Documentul de asemenea prevede modernizarea Armatei Naționale în conformitate cu noile evoluții și cerințe ale mediului actual de securitate, pentru a face față noilor provocări, inclusiv se va realiza accelerat reforma Poliției de Frontieră și Trupelor de Carabinieri. În Plan este menționat că Republica Moldova este determinată să dezvolte cooperarea cu statele membre și parteneri NATO în combaterea noilor amenințări comune la adresa securității cum ar fi terorismul, amenințările cibernetice, care nu mai recunosc frontiere naționale și au un caracter tot mai variat și complex, și să contribuie la promovarea stabilității și securității.

Republica Moldova cooperează activ cu OSCE în domeniul combaterii și prevenirii terorismului. La sfârșitul anului 2019, Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului a efectuat analiza juridică a Legii din 2003 privind Contracurarea activității extremiste. La etapa actuală, CAT al Republicii Moldova cooperează cu Unitatea de acțiune împotriva terorismului a Departamentului OSCE pentru amenințări transnaționale.

Republica Moldova este parte la toate convențiile fundamentale ale Consiliului Europei în domeniul combaterii terorismului. Ratificarea documentelor prezentate de către Republica Moldova este datorată acesteia față de comunitatea mondială în domeniul combaterii amenințării teroriste, de care niciun stat nu este asigurat, întrucât astăzi nu există analogii pentru aceste Convenții, precum și prevenirea terorismului, care necesită eforturi comune în întreaga lume. Trebuie remarcat că Consiliul Europei depune eforturi pentru a susține Republica Moldova în vederea respectării de către aceasta a standardelor Organizației și a

statului de drept printr-o serie de mecanisme care monitorizează evoluția Republicii Moldova sub aceste aspecte. Este de remarcat importanța expertizei juridice a legislației naționale în domeniul combaterii terorismului, realizată de Comisia de la Veneția a Consiliului Europei în octombrie 2018.

Vom puncta că în 2023 Republica Moldova a demarat procedura de denunțare a acordurilor, protocoalelor, înțelegerilor în cadrul statelor CSI. Denunțarea este argumentată fie de faptul că Republica Moldova nu participă la realizarea acestor acte, fie au pierdut din actualitate sau, nu în ultimul rând termenul de valabilitate a expirat. Totodată, actele care corespund intereselor Republicii Moldova, nu sunt supuse procedurii de denunțare. Astfel, actualmente Republica Moldova rămâne parte a acordului sus menționate cu CSI, exceptând Acordului privind colaborarea în domeniul pregătirii specialiștilor subdiviziunilor antiteroriste în instituțiile de învățământ ale organelor competente ale statelor membre ale Comunității Statelor Independente, încheiat la Ashgabat la 5 decembrie 2012.

Organele de drept din Republica Moldova cooperează cu organele de drept din state străine – membre ale Organizației Internaționale de Poliție Criminală – *INTERPOL*, face schimb de informații despre teroriști, acordă asistență în capturarea criminalilor și în căutarea acestora.

În **Concluzii și recomandări** sunt prezentate rezultatele obținute în baza cercetărilor teoretico-metodologice și analitico-aplicative, care au determinat dezvoltarea unei noi direcții de cooperare a Republicii Moldova cu organizațiile și instituțiile internaționale guvernamentale pe coordonata contracarării și profilaxiei terorismului în Europa, fiind elaborate recomandări și evidențiate unele perspective de cercetare științifică ale problemelor elucidate și valorificate.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele obținute au contribuit la conturarea și justificarea unei noi direcții de cercetare științifică în Republica Moldova – *cooperarea internațională multilaterală în combaterea terorismului*. Această direcție de cercetare nu se limitează la analiza terorismului ca fenomen socio-politic, ci explorează și problemele asociate procesului de contracarare a terorismului, inclusiv în context european. Rezultatele principal ale investigațiilor desfășurate au implicații semnificative în domeniul științific și practic, argumentând necesitatea și oportunitatea instituționalizării în Republica Moldova a unei noi direcții științifice: *colaborarea Republicii Moldova cu organizațiile și instituțiile internaționale interguvernamentale în ceea ce privește contracararea și prevenirea terorismului în Europa*.

Contribuția autorului constă în realizarea unei cercetări științifice complexe interdisciplinare și pluridisciplinare asupra activității unor organizații internaționale interguvernamentale în elaborarea și implementarea politicilor antiteroriste, precum și în aplicarea diverselor mecanisme de contracarare a terorismului. Este analizată și evaluată eficiența eforturilor comune la nivelurile global și regional-european în exercitarea politicilor antiteroriste. Concluziile și ideile prezente în lucrare reprezintă rezultatul cercetării desinestătătoare ale autorului și sunt expuse în 40 de publicații științifice (1-monografie monoautor, 2 - monografii colective, 7 - în reviste internaționale cu impact, 6 - în reviste categoria B/C, 22 - în materialele conferințelor, ș.a.).

Semnificația teoretică. Rezultatele cercetării pot servi în calitate de suport pentru elaborarea Concepției integrale cu privire la combaterea terorismului internațional în Republica Moldova. Tezele și concluziile obținute prezintă interes științific și aplicativ pentru organele puterii de stat specializate, angajate în asigurarea securității naționale și combaterea terorismului. Selectarea acestui fenomen în calitate de obiect de studiu poate coagula eforturile în elaborarea unei teorii conceptuale integrale privind terorismul, analiza terorismului exercitat de stat. **Valoarea aplicativă.** Rezultatele cercetării pot să-și găsească aplicabilitate în planul științifico-didactic în extinderea cursurilor universitare la disciplinele drept internațional public, securitate națională, securitate internațională, politică externă, relații internaționale, alte științe sociale și umaniste, la cursuri de reciclare și de formare a angajaților din cadrul organelor puterii de stat și în elaborarea recomandărilor practice pentru autoritățile puterii de stat de specialitate. Lucrarea reprezintă o sursă bibliografică și metodologico-didactică în procesul pregătirii a doctoranzilor, masteranzilor și studenților.

În baza investigațiilor științifice realizate, formulăm următoarele concluzii generale:

1. La etapa actuală, nu există un consens global cu privire la conceptul terorismului, care ar constitui fundamentul pentru activitatea antiteroristă. În cercurile academice s-a înrădăcinat viziunea unei definiții minimaliste a terorismului, potrivit căreia, acesta este o acțiune de protest cu utilizarea violenței sau amenințarea cu violență împotriva civililor. Necesitatea elaborării și adoptării unui concept universal al terorismului, în general, și al terorismului internațional, în particular, se resimte mult, lipsa conceptului unic complică semnificativ realizarea sarcinilor de prevenire, contracarare și pedepsire a infracțiunilor ce țin de activitatea teroristă. Terorismul contemporan a căpătat un caracter global și se distinge prin expunere publică, prezență în mass-media, organizare și caracter de masă. Combaterea terorismului rămâne una dintre cele mai importante probleme, a cărei soluție necesită eforturile comunității mondiale și mobilizarea tuturor mecanismelor disponibile [19, p. 245].

2. Analiza definițiilor terorismului demonstrează că esența acestuia este determinată de factorii violenței și intimidării, la care apelează teroriștii pentru atingerea scopurilor politice. Din punctul nostru de vedere, terorismul este un fenomen socio-politic complex, care prezintă în sine un act de violență ilegală sau o amenințare cu folosirea acesteia, comisă în mod deliberativ de către o persoană sau un grup de persoane în vederea atingerii unui scop politic sau ideologic, care poate fi de natură națională, transnațională sau internațională. Terorismul se caracterizează prin: lipsă totală de control din partea structurilor de stat; natură hibridă, sub formă de un set de obiective criminale și ideologie teroristă; transformare rapidă; extindere a capacităților tehnice ale armelor distructive utilizate; creștere a amploarei și a răspândirii geografice; finanțare puternică [19, 252-253].

3. Răspândirea amenințărilor teroriste a determinat necesitatea identificării unor căi de cooperare internațională în vederea combaterii nu doar a manifestărilor terorismului, ci și a contracarării difuzării ideilor extremiste și de radicalizare a societății. În cadrul organizațiilor regionale cu un număr mai mic de participanți și cu un nivel mai ridicat de acord între state este posibilă o coordonare mai operativă a acțiunilor. Acest fapt permite de a adopta decizii politice fundamentate pe consensul statelor participante în cadrul normelor dreptului internațional. Conceperea pericolelor impune europenii să-și unifice eforturile. Punctul de pornire a inițierii unei legislații antiteroriste specializate l-a constituit intensificarea terorismului pe continentul european la începutul anilor 1970 ai secolului XX. Ca urmare, au fost create premise pentru unificarea eforturilor statelor europene în vederea dezvoltării legislației naționale și internaționale în domeniul combaterii terorismului [50].

4. Politica de combatere a terorismului trebuie să se bazeze pe cercetări științifico-aplicative complexe, interdisciplinare și transdisciplinare, ale specialiștilor din diferite domenii științifice, având în vedere că, contraterorismul presupune nu doar folosirea forței și a metodelor legale, dar și activitatea cultural-educțională pentru societate, sporirea nivelului de educație a cetățenilor, rezolvarea problemelor și conflictelor sociale, în special ciocnirile de caracter etnic și religios, conlucrarea strânsă cu mass-media și internetul, instrumente esențiale de influență asupra opiniei publice. În general, creșterea rolului comunității științifice și al experților este necesară în cadrul politicii de contraterorism atât din partea statelor, cât și a organizațiilor internaționale [51].

5. Sistemul contemporan al cooperării multilaterale în combaterea terorismului s-a format după Cel de-al doilea război mondial. În anii 1960 - 1990 Organizația Națiunilor Unite a ocupat o poziție activă în elaborarea normelor antiteroriste internaționale. Din anii 1990 este evident rolul ONU și instituțiilor sale în elaborarea și implementarea normelor antiteroriste, se produce dezvoltarea modelului politico-juridic universal de contracarare a terorismului, conștientizându-se necesitatea formării unui sistem de prevenire al terorismului. Sistemul organelor și instituțiilor antiteroriste ale ONU, condus de Oficiul pentru Combaterea Terorismului, fondat în anul 2017, este asistat de un consiliu internațional specializat de experți, pentru a facilita eforturile în elaborarea unei definiții cuprinzătoare a conceptului de terorism [51].

6. Abordările antiterorismului au fost elaborate în Europa în diferite cadre instituționale (UE, OSCE, NATO, CE), completând cele formulate la nivelurile național, bilateral și global. UE ocupă una din pozițiile centrale în instituționalizarea reperelor politico-juridice ale sistemului de securitate european, canalizat pe contracararea pericolelor teroriste, unul dintre obiectivele principale ale Uniunii Europene fiind formarea unui spațiu al libertății, securității și justiției. În cadrul UE a fost omologat un sistem de instituții antiteroriste specializate, menite să contribuie eficient la combaterea pericolelor

teroriste - Europol, Eurojust, coordonatorul Uniunii Europene pentru combaterea terorismului. În același timp, acțiunile operative și de profilaxie în arealul Uniunii Europene rămân a fi sub jurisdicția statelor - membre. Vom nota, în același context, că o prioritate în agenda politică actuală a devenit problema echilibrului dintre libertate și securitate în arealul UE, dat fiind că libertatea poate fi și trebuie restrânsă în numele asigurării securității [21].

7. Prevenirea, contracararea și neproliferarea terorismului reprezintă unul dintre obiectivele strategice al politicilor și activităților Alianței Tratatului Nord-Atlantic, aceasta dispunând de potențial considerabil, în măsură să răspundă pericolelor teroriste într-un mod adecvat și eficient. Organizația Atlanticului de Nord a justificat continuitatea existenței sale instituțional-funcționale prin necesitatea combaterii terorismului internațional și rămâne angajată în contracararea acestui flagel. Aliații euroatlantici participă activ și incluziv la soluționarea problemelor combaterii terorismului, fenomen tratat ca fiind unul dintre factorii nocivi care afectează securitatea atât în arealul euroatlantic, cât și la nivel global. În special după evenimentele din 11 septembrie 2001, Alianța Atlanticului de Nord, cu predilecție SUA, a lansat mai multe operațiuni de combatere a organizațiilor teroriste și liderilor săi. Conceptele de la Lisabona și de la Madrid prevăd ridicarea nivelului schimbului de informație, dezvoltarea capacităților și sporirea gradului de interacțiune cu late organizații în combaterea terorismului [16].

8. Terorismul încălcă valorile fundamentale pe care le apără și le promovează Consiliul Europei: drepturile și libertățile omului, supremația legii și democrația. CE contribuie la implementarea Rezoluției 1373/2001 a Consiliului de Securitate a ONU, oferind un for pentru examinarea și adoptarea normelor regionale și celor mai bune practici. În cadrul Consiliului Europei au fost elaborate și adoptate un număr semnificativ de documente juridice în domeniul luptei împotriva unei infracțiuni social periculoase, cum este terorismul. O atenție deosebită în acest context merită Convențiile Consiliului Europei din anul 1977 și din anul 2005, acte juridice considerate parte a *acquis communautaire* al Uniunii Europene în domeniul afacerilor interne și justiției, fiind îndreptate împotriva instigării la terorism, recrutării și pregătirii teroriștilor [51].

9. În consolidarea acțiunilor de combatere a terorismului, OSCE promovează necesitatea ca problemă ce ține de securitate și de contracarare a flagelului terorist să fie soluționată la nivel global. Abordarea cuprinzătoare a OSCE cu referire la securitate și numărul mare de membri înzestreză instituția cu anumite avantaje în activitățile de combatere a terorismului internațional, în sensul coagulării eforturilor în vederea asigurării securității statelor membre [17].

10. După actul de agresiune al Federației Ruse împotriva Ucrainei din 24 februarie 2022, percepția și acțiunile Comunității Statelor Independente au suferit schimbări esențiale, ponderea instituției atât la general, cât și sectorial a fost diminuată substanțial. Însă denunțarea acordurilor și a protocoalelor în sfera profilaxiei și contracarării terorismului de către Republica Moldova încă nu s-a produs, dat fiind pericolul și caracterului global al acestui flagel. CSI demonstrează experiența unor măsuri de combatere a terorismului la nivel instituțional (Centrul Antiterorist al CSI) și legal (Tratatul de cooperare pentru combaterea terorismului din anul 1999). Organizația pentru Cooperare de la Shanghai a fost fondată pentru a coagula eforturile, cu precădere în arealul Asiei Mijlocii, în combaterea terorismului. Însă ulterior acțiunile desfășurate au fost parțial reduse din intensitate, potențialul OCS în acest domeniu nu a fost pe deplin valorificat și poate fi în creștere în contextul ascensiunii Republicii Populare Chineze [48].

11. Cooperarea internațională a Republicii Moldova în domeniul combaterii terorismului este consolidată prin menținerea legăturilor internaționale privind formarea politicii antiteroriste atât pe dimensiunea contactelor interguvernamentale, cât și în cadrul departamentelor de forță și a organelor de drept, asigurându-se edificarea unui sistem multinivelar. Republica Moldova desfășoară cooperarea antiteroristă atât în format bilateral, cât și în cadrul organizațiilor internaționale. În procesul de cooperare antiteroristă Republica Moldova pune accent pe relațiile cu ONU, UE, CE, OSCE și NATO [49].

12. Prin declanșarea războiului din Ucraina, paradigma de securitate pe continentul european, dar și la nivel global, s-a schimbat, iar hotarul Republicii Moldova a devenit centrul de siguranță care stopează extinderea pericolelor transfrontaliere spre spațiul UE [51].

Cercetarea efectuată a permis formularea următoarelor **recomandări** practice:

1. Desfășurarea de către mediul universitar-academic și cel asociativ a cercetărilor științifice și științifico-aplicative, a conferințelor științifice și atelierelor educaționale în problemele caracterului și formelor de exprimare, evoluției și tendințelor terorismului. În contextul necesităților și oportunităților de dezvoltare a capacităților de cercetare și analiză, se include sporirea pregătirii ofițerilor-analiști prin programe speciale în cadrul instituțiilor de învățământ superior de profil din țară și peste hotare.

2. Crearea în cadrul Centrului Antiterorist al Republicii Moldova a departamentului pentru combaterea cyberterorismului și a altor tipuri de activități teroriste de tip hibrid. Această structură incluzând personal calificat, inclusiv din mediul universitar-academic, va fi abilitată cu atribuții privind cooperarea cu entități care se preocupă de problematica dată.

3. Crearea pe lângă Guvernul Republicii Moldova a unui centru interconfesional, în vederea elaborării unor programe educaționale care vor oferi cursuri despre principalele religii mondiale ca parte a planului de învățământ școlar, precum și ar utiliza activ capacitatea instituțiilor religioase în măsurile de anti-propagandă a terorismului și extremismului.

4. Aprofundarea și extinderea relațiilor de cooperare ale autorităților și instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova cu atribuții în domeniile securității, apărării și ordinii publice cu organizații internaționale interguvernamentale în sferele ce țin de reformarea sectorului de securitate prin parteneriate cu instituții europene, evaluarea și contracararea riscurilor și amenințărilor la adresa securității și apărării naționale, inclusiv identificarea mijloacelor de combatere a terorismului, asigurarea apărării cibernetice și contracararea unor fenomene conexe.

5. Crearea unei comisii interguvernamentale de lucru în vederea susținerii și implementării Strategiei Globale pentru Politica Externă și de Securitate a Uniunii Europene pentru Securitate și Apărare în scopul sporirii rezilienței, investițiilor strategice în securitate și modernizare, aprofundării cooperării în combaterea terorismului și integrării în spațiul european de securitate.

6. Elaborarea de către Grupul de lucru interinstituțional de pe lângă Consiliul de Securitate, discutarea într-un format extins și adoptarea de către Parlament a Strategiei Securității Naționale a Republicii Moldova, în care să fie definite pericolele la adresa securității naționale în conformitate cu interesul național, inclusiv terorismul în toată complexitatea și să fie tratate acțiunile de prevenire, contracarare și profilaxie a lui.

Obiectul de cercetare al tezei comportă perspective largi pentru noi cercetări științifice și științifico-aplicative. Teoria relațiilor internaționale, Terorismul internațional, Studii de securitate, apărare și ordine publică în întreaga extensiune disciplinară și subdisciplinară, alte discipline și subdiscipline vor aborda fenomenul prevenirii, combaterii și profilaxiei terorismului în plenitudinea lui, canalizându-se, inclusiv, pe analiza terorismului de stat și a formelor posibile de participare a statului în activitatea teroristă, precum și pe analiza măsurilor juridice internaționale de luptă împotriva extremismului.

BIBLIOGRAFIE

1. *Acordul cu UE privind FRONTEX, ratificat de Parlament.* [citat 10.09.2022]. Disponibil: https://www.ipn.md/ro/acordul-cu-ue-privind-frontex-ratificat-de-parlament-7967_1090495.html.
2. ARĂDĂVOAICE, G., ILIESCU, D., NIȚĂ, D. *Terorism, antiterorism, contraterorism: istoric, actualitate, perspective.* București: Antet, 1997. 384 p. ISBN 973-9241-23-9.
3. ARMAȘU V. Organizațiile și rețelele terorismului internațional în spațiul Europei de Est. In: *Conferința internațională: Perfecționarea cooperării în domeniul securității naționale și regionale.* Chisinau. 2003, pp.25-33. ISSN 1857-2588.
4. BALAN, O. *Terorismul – crimă internațională,* Chișinău: Reclama, 1998. 144 p. ISBN 9975-9549-0-1.
5. BĂȚ, D., SACA, V. Reflectarea fenomenului terorismului în mass-media: probleme și tendințe. In: *Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova, Seria “Științe socioumanistice”.* Chișinău. 2004, vol.II, pp. 84-87. ISSN 9975-10-392-5.
6. BENCHECI, M., BENCHECI, D. Colaborarea internațională a Republicii Moldova în domeniul prevenirii și combaterii terorismului. In: *Moldoscopie (Probleme de analiză politică).* Chișinău. 2009, nr.1 (XLIV), pp. 136-144. ISSN 1812-2566.
7. BENCHECI M., SOLOMON C. Terorismul contemporan – sursă de pericol asupra sistemului de securitate internațională, *Moldoscopie (Probleme de analiză politică),* Nr.2 (LXXVII). Chișinău, 2017, p.120-136. (1,2 c.a.) ISSN 1812-2566
8. BODUNESCU, I. *Terorismul, fenomen global.* București: Editura Militară, 1997. 209 p. ISBN 973-9008-72-0.
9. BUȘE, M. Terorismul – principala amenințare la adresa securității uniunii europene. In: *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”.* 2017, vol.4, nr.2, pp.102-108. ISSN 1584-1928.
10. BUSUNCIAN, T. Fenomenul terorismului – obiect și factor al colaborării internaționale a serviciilor speciale, reflecții pentru Republica Moldova. In: *Țările post-sovietice între UE și Federația Rusă - analiza circumstanțelor specifice și tendințelor politice 27 septembrie 2016.* Chișinău: CEP USM, 2016, pp. 373-383. ISBN 978-9975-71-829-5.
11. CEBOTARI, S. Impactul crizei covid-19 asupra fenomenului terorismului. In: *Studii naționale de securitate.* 2021, nr. 1 (3), pp.72-86. ISSN 2587-3822.
12. CIOCAN, C. Consiliul Europei în lupta antiteroristă (II). In: *Universul Juridic [online].* 2020, nr.9, pp.79-85. [citat 04.10.2021]. ISSN 2393-3445. Disponibil: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=9266559>
13. DELCEA, C. *Ad-Terorismul. Psihologia reclamei terorismului.* Brasov: Diversitas, 2006. 158 p. ISBN: 973-87286-1-4.
14. DIACONU, D. *Terorismul. Repere juridice și istorice.* București: All Beck, 2004. 296 p. ISBN 9789736554667.
15. DUMNEANU, L. Aspectul legislativ al comunității internaționale și colaborarea între state pentru prevenirea și reprimarea terorismului. In: *Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova, Seria „Științe socioumane”.* Chișinău. 2001, v.I, pp. 288-292. ISSN 1857-2588.
16. EJOVA, C. Activitatea Organizației Tratatului Atlanticului de Nord în prevenirea și combaterea fenomenului terorist. In: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice.* 2020, nr. 3 (184), pp. 33-42. ISSN 1957-2294.

17. EJOVA, C. Experiența OSCE în contracararea terorismului. In: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice*. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. 2019, pp. 52-60. ISSN 1957-2294.
18. EJOVA, C. Politici și strategii antiteroriste ale Uniunii Europene la etapa actuală: repere pentru Republica Moldova. In: *Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european (Partea a II-a)*. Chișinău: FEP „Tipografia Centrală”, 2019, pp. 249-268. ISBN 978-9975-3298-66.
19. EJOVA, C. Unele abordări conceptuale ale tematicii terorismului. In: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2023, științe sociale. nr. 3 (163). pp. 245-254. ISSN 1814-3237
20. EJOVA, C. Metodologia cercetării cooperării în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale privind combaterea terorismului. In: *Conferința națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”, 10-11 noiembrie 2021*. Chișinău: CEP USM, 2021, pp.220-223. ISBN 78-9975-152-48-8.
21. EJOVA, C. *Rolul organizațiilor internaționale interguvernamentale în combaterea terorismului în Europa*. Monografie. Chișinău: Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2023. 335 p. ISBN 978-9975-62-551-7. 327.7:343.3
22. FRUNZĂ, S. *Fundamentalismul religios și noul conflict al ideologiilor*. Cluj-Napoca: Limes, 2003. 429 p. ISBN 978-606-8770-16-1.
23. GHEORGHE, V. *Dimensiunea criminologică a terorismului*. București: Universul Juridic, 2012. 220 p. ISBN 978-973-127-664-9.
24. GLADCHI, G., SÎLI, V. *Terorismul: studiu criminologic și juridico-penal*. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2004. 284 p. ISBN 9975-935-36-2.
25. HRISCU, M. Organizații internaționale implicate în combaterea terorismului. In: *Sfera Politicii*. București. 2014, v. 22, pp. 94-100. ISSN 12216720.
26. JUC, V. Terorismul – principala amenințare la adresa securității internaționale postrăzboi rece. In: *Probleme actuale ale științei militare și securității naționale*. Chișinău: Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate al Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”. 2017, p.80-88. ISBN 978-9975-3048-9-4.
27. JURA, Cr. *Terorismul internațional*. București: All Beck, 2004. 416 p. ISBN: 973-655-481-3.
28. NICOLESCU, C., BĂDELE, S. *Prevenirea și combaterea terorismului pe plan intern și internațional. Probleme generale privind terorismul internațional*. Craiova: Aius, 2012. 292 p. ISBN 9786065622043
29. *Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO pentru anii 2021-2023*. [citat 10.08.2022]. Disponibil: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/905_1.pdf
30. RICHICINSCHI, I. Riscuri și amenințări potențiale la adresa securității internaționale. In: *Administrarea Publică*. 2016, nr. 4(92), pp. 105-111. ISSN 1813-8489.
31. ROMANOSCHI, C. *Asimetriile prezentului contraterorism versus terrorism*. București: A.N.I, 2007. 251 p. ISBN 978-973-7610-50-8.
32. SOARE, S., POSTELNICESCU, C. *Impactul noilor măsuri de combatere a fenomenului terorist, propuse la nivel european, asupra liberei circulații*. București: Institutul European din România. 2016. 89 p. ISBN 78-606-8202-52-5.
33. SÎLI, V. et al. *Infracțiuni cu caracter terorist, infracțiuni conexe terorismului și unele infracțiuni cu caracter de terorizare*. Chișinău: Garomont-Studio SRL, 2011. 230 p. ISBN 978-9975-9880-4-9.
34. TĂNASE, T., OPREA, R. Conceptul strategic NATO și rolul Alianței în lupta antiteroristă. In: *Revista Institutului Diplomatic Român* [online]. 2007, nr. 2, pp. 353-

- 367 [citat 07.07.2019]. ISSN 2067-3353. Disponibil: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=624558>.
35. TUN-COMȘA, C. *Considerații privind terorismul contemporan* [online]. București, 2022. 11 p. [citat 15.01.2021]. Disponibil: https://www.armyacademy.ro/reviste/1_2005/a10.pdf.
 36. VASILESCU, G., BUSUNCIAN, T. Separatismul în Bazinul Mărilor Negre și Caspice – sursă a terorismului internațional. În: *MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică)*. Chișinău. 2013, nr.1 (LX), p. 183-195. ISSN 1812-2566.
 37. BASSIOUNI, C. *International terrorism: multilateral conventions, 1937-2001*. New York: Ardsley, 2001. 608 p. ISBN 978-15-71-05149-3.
 38. BAYLIS, J., SMITH, S. *The Globalization of World Politics, An Introduction to International Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2005. 481p. ISBN 0199569096.
 39. BIGO, D. et al. *The EU Counter-Terrorism Policy Responses to the Attacks in Paris: Towards an EU Security and Liberty Agenda* [online]. Brussels: CEPS, 2015. 21 p. [citat 21.03.2019]. ISBN 978-94-6138-448-5. Disponibil: <https://www.ceps.eu/ceps-publications/eu-counter-terrorism-policy-responses-attacks-paris-towards-eu-security-and-liberty/>.
 40. CHALK, P. *West European Terrorism and Counter-Terrorism. The Evolving Dynamic*. New York: St. Martin's Press, 1996. 232 p. ISBN 0333654617.
 41. CHOMSKY, N. The Arab World Is on Fire. In: *Truthout* [online]. 2011 [citat: 14.09.2022]. Disponibil: <https://truthout.org/articles/noam-chomsky-the-arab-world-is-on-fire/>.
 42. COTTEY, A. *Security in the New Europe. Basingstoke*. London: Palgrave Macmillan, 2007. 272 p. ISBN 1403986495.
 43. *Council of Europe Counter-Terrorism Strategy (2023-2027)*. [citat 10.08.2023]. Disponibil: https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=0900001680a9ad67
 44. *Countering terrorism. NATO website*. [citat 10.08.2020]. Disponibil : https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_77646.htm.
 45. CRENSHAW, M. *Terrorism, Legitimacy, and Power*. Middletown, Ct.: Wesleyan. University Press, 1983. 174 p. ISBN 978-0-271-01015-1.
 46. CROZIER, B. *Terrorist Activity: International Terrorism*. Washington, D.C.: United State Senate, 1975. 200 p.
 47. DE FRIAS, A., SAMUEL, K., WHITE, N. *Counter-terrorism: International Law and Practice*. New York: Oxford University Press, 2012. 1156 p. ISBN 9780199608928.
 48. EJOVA, C. International legal regulation of the fight against terrorism in framework of the Commonwealth of Independent States. In: *Studia Securitatis* [online]. Sibiu. 2022, nr.1, pp. 50-65 [citat data 15.05.2023]. ISSN 1843-1925. Disponibil: <https://magazines.ulbsibiu.ro/studiasecuritatis/wp-content/uploads/4.-Studia-Securitatis-No.-1>
 49. EJOVA, C. Cooperation of the Republic of Moldova with international governmental organizations in combating international terrorism. In: *Studia Securitatis*, No.1 2023, Sibiu 2023, pp. 50-65. ISBN 9789176715642
 50. EJOV, C. International political-legal regulation of cooperation for countering terrorism in Europe. În *The legitimacy of new regionalism in the European integration process/ coord.: Polgár István, Mircea Brie*. Materiale Jean Monnet International conferența. Oradea, Romania, 4-5 mai 2023. Debrecen: University Press; Oradea: Universităţii din Oradea, 2023, p.259-271. ISBN 978-963-490-542-4

51. EJOV, C. International cooperation for countering terrorism within the UN: theoretical-empirical aspects. In: *CES Working Papers*, 2023, volume XV (2), p. 173-194. ISSN: 2067 - 7693
52. FUREDI, F. *Invitation to Terror: The Expanding Empire of the Unknown*. London: Continuum, 2007. 240 p. ISBN 9780826424549.
53. HAITHAM, A. *Terrorism and counterterrorism in the EU* [online]. Berlin: Dialogue of Civilizations Research, 2018. [citat 06.06.2019]. Disponibil: <https://doc-research.org/2018/08/counterterrorism/>
54. HARDMAN, J. Terrorism. In: *Encyclopedia of the social sciences*. New York. 1934, v. 14, p. 6 ISSN 978-0-02-865965-7.
55. HERIK, L. SCHRIJVER N. *Counter-terrorism strategies in a fragmented international legal order: Meeting the challenges*. Cambridge: Cambridge univ. press, 2015. 760 p. ISBN 9781107025387.
56. HOFFMAN, B. *Inside terrorism*, New York: Columbia University Press, 1998. 296 p. ISBN 0231114699.
57. HUNTINGTON, S. *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. New York: Touchstone, 1997. 230 p. ISBN 074323149X.
58. JENKINS, B. *International terrorism: a new kind of warfare*. Santa Monica: RAND, 1974. 16 p. ISBN P-5261.
59. JONES, M., SMITH, M. Contemporary Political Violence – New Terror in the Global Village. Cheltenham: The Asia Pacific Dimension. 2002, pp. 1-25. ISBN 1-84376-442-3.
60. LAQUER, W. *Terrorism*. Boston: Little, Brown & Co, 1977. 277 p. ISBN 0316514705.
61. LAQUER, W. *The Age of Terrorism*. Boston: Little, Brown & Co, 1987, 385 p. ISBN 0316514780.
62. LESSER, I. et al. *Countering the new terrorism: implications for strategy*. Santa Monica: RAND, 1999. 181 p. ISBN 0-8330-2667-4.
63. LONG, D. *The Anatomy of Terrorism*. New York: The Free Press, 1990. 255 p. ISBN 9780029193457
64. POLAND, J. *Understanding Terrorism: Groups, Strategies and Responses*. New Jersey: Prentice Hall 1990. 280 p. ISBN 9780132457767.
65. *Office of Counter-Terrorism*. [citat 10.06.2021]. Disponibil: <https://www.un.org/counterterrorism/international-legal-instruments>.
66. RAPOPORT, D. *Attacking Terrorism: Elements of a Grand Strategy*. Washington, D.C.: Georgetown University Press, 2004. 328 p. ISBN 9780878403479.
67. PRIMORATZ, I. *Terrorism: The Philosophical Issues*. New York: Palgrave Macmillan, 2005, 272 p. ISBN 978-1403918178.
68. *Recommendation CM/Rec (2022)8 of the Committee of Ministers to member States on the use of information collected in conflict zones as evidence in criminal proceedings related to terrorist offences*. [citat: 06.06.2023]. https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=0900001680a5fe10
69. SCHIMD, A. *Political terrorism: a research guide to concepts, theories, data bases, and literature*. New Brunswick: North-Holland Publishing Co., 1983, 700 p. ISBN 111915.
70. *Terrorism and international law: Accountability, remedies, and reform. A report of the IBA task force on terrorism* [online]. Northampton: Edward Elgar, 2013. 255 p. [citat 14.09.2021]. ISBN 978-0199589180. Disponibil: <https://www.litres.ru/elizabethstubbins-bates/terrorism-and-international-law-accountability-remedies-and-reform-a-report-of-the-iba-task-force-on-terrorism-6747070/>

71. WILKINSON, P. Three Questions on Terrorism. In: *Government and Opposition*. London. 1973. v. 8, № 3, pp. 290–312. ISSN 1477-7053.
72. WILKINSON, P. *Terrorism and the Liberal State*. New York: NYU Press, 1986. 370 p. ISBN 0814792073.
73. БАЗАРКИНА, Д. *Терроризм и антитеррористическая деятельность: коммуникационный аспект: (на материалах Европейского Союза)*. Москва: МЦСПИК, 2013. 361 с. ISBN 978-5-9290-0450-7.
74. ВАСЕЦОВА, Е. Борьба с международным терроризмом в рамках Организации объединённых наций. В: *Международная жизнь*. 2011, № 11, с. 89-102. ISSN 0130-9625.
75. ГРАЧЕВ, С. *Терроризм и контртеррористическая деятельность: вопросы теории* [online]. Нижний Новгород: ФМО/ИСИ ННГУ им. Н.И. Лобачевского, 2010. 242 с. [citat 10.08.2022]. ISBN 978-5-85746-958-3. Disponibil: https://pnu.edu.ru/media/filer_public/2f/51/2f5186d7-eb6c-4ecb-a013-255c63e70529/grachev_terrorizm_i_contrterrorizm.pdf
76. ГУСЕВ, Г. История развития межгосударственного взаимодействия в сфере борьбы с терроризмом. В: *Современные гуманитарные исследования*. 2012, № 6, с. 32-38. ISSN 1012-9103.
77. ЕМЕЛЬЯНОВ, В. Терроризм и преступления с признаками терроризирования. Санкт-Петербург: Пресс, 2002. 291 с. ISBN 5-94201-064-1.
78. ЖОЛБОНДИН, Т. Борьба с терроризмом. Стандарты Совета Европы. В: *Вестник Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан*. 2009, № 4, с.145-151. ISSN 2788-5283.
79. ЛУКИН, В. *Глобализация и международный терроризм: политический анализ рисков и стратегий обеспечения безопасности*. Москва: Наука, 2006. 489 с. ISBN 5-02-025118-6.
80. МОИСЕЕВ, А. *Международно-правовое определение терроризма*: диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2015. 230 с.
81. НИГМАТУЛЛИН, Р. К истории сотрудничества государств в борьбе с международным терроризмом. В: *Вестник Российского университета дружбы народов*. 2005, № 1, с. 14-19. ISSN 2312-8674.
82. ОВЧИНСКИЙ, В. *Международно-правовые основы борьбы с терроризмом*. Москва: ИНФРА-М, 2003, 427 с. ISBN 5-16-001527-2.
83. ПОТЕМКИНА, О. Антитеррористическая политика Европейского союза. В: *Мировая экономика и международные отношения*. 2011, № 2, с. 48–58. ISSN 0131-2227.
84. РОЗАНОВ, А. *Программы профилактики терроризма в США, Испании, Франции и России: сравнительный анализ*: диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук. Москва, 2013. 209 с.
85. СТЕПАНОВА, Е. *Терроризм в асимметричном конфликте: идеологические и структурные аспекты: перераб. и доп.* Москва: Научная книга, 2010. 287 с. ISBN 978-5-91393-050-7.
86. УСТИНОВ, В. *Международный опыт борьбы с терроризмом*, Москва: Юрлитинформ, 2002. 560 с. ISBN 5-93295-056-0.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Monografiile monoautor

1. EJOVA, C. *Rolul organizațiilor internaționale interguvernamentale în combaterea terorismului în Europa*. Monografie. Chișinău: Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2023. 335 p; (19,75 c.a.) ISBN 978-9975-62-551-7. 327.7:343.3

Monografiile colective (cu specificarea contribuției personale)

2. EJOVA, C. Republica Moldova în contextul proceselor de combatere a terorismului internațional. În *Republica Moldova în contextul necesităților de modernizare. (Partea I-a)*. Chișinău FEP „Tipografia Centrală”, 2018. p.99-149. (2.74 c.a.) ISBN 978-9975-3298-66
3. EJOVA, C. Politici și strategii antiteroriste ale Uniunii Europene la etapa actuală: repere pentru Republica Moldova. În: *Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european (Partea a II-a)*. Chișinău FEP „Tipografia Centrală”, 2019. p. 249-268. (1,2 c.a.) ISBN 978-9975-3298-66

Articole în reviste științifice din străinătate recunoscute

4. EJOV, C., MORARI, C. Republic of Moldova in the Context of International Cooperation in the Fight against Terrorism. In: *Studia Universitatis Petru Maior. Historia*, 2018, Volume 18, nr. 1, p.95-121. (1.7 c.a.). coautor. ISSN 1582-8333
5. EJOVA, C. Counter-Terrorism Capacity of the Republic of Moldova. In: *Analele Universității din Oradea. Seria: Relații Internaționale și Studii Europene*, Tom XI, 2019. p 181-195 (1,4 c.a.) ISSN 2067-1253
6. EJOVA, C. International legal regulation of the fight against terrorism in framework of the Commonwealth of Independent States. In *Studia Securitatis*, nr. 1, 2022, Sibiu 2022, p. 50-65. (1,14 c.a.) ISSN: 2821-5966
7. EJOVA, C. The activity of the Anti-terrorism Center of the Republic of Moldova in the field of combating and preventing terrorism. In: *Analele universității din Oradea. Seria: Relații Internaționale și Studii Europene*, 2022, Tom XI, 14. p. 37-47. (0,95 c.a.) ISSN 2067 – 1253
8. EJOVA, C. Cooperation of the Republic of Moldova with international governmental organizations in combating international terrorism. In *Studia Securitatis*, nr.1, 2023, Sibiu 2022, p. 25-37. ISSN 2821 – 5966(1,36 coli de autori).
9. EJOVA, C. International cooperation for countering terrorism within the UN: theoretical-empirical aspects. In: *CES Working Papers*, 2023, volume XV (2), p. 173-194. (1,5 c.a.) ISSN: 2067 – 7693
10. EJOVA, C. Phenomena of radicalism, extremism, and terrorism: conceptual-theoretical landmarks. În *L'Europe Unie / United Europe Special number – proceedings of the International Conference Redefining European Security in a Post COVID-19 World*, Targu Mures, Romania, 9 mai 2023. no. 19/2023 p. 88-95. (0,78 c.a.) ISSN: 0248-2851

În reviste din Registrul Național al revistelor de profil, cu indicarea categoriei

11. EJOV, C. Historiography, theoretical and methodological base of terrorism research. În: *Studia Universitatis Moldaviae, științe sociale*. nr. 8 (88), 2015. p. 18-28. (1,27 c.a.) (categoria C). ISSN 1814-3199
12. LUCHIN, T., EJOVA, C. Internal factors and geopolitical aspects of the Arab Spring. În: *Studia Universitatis Moldaviae, științe sociale*. nr. 8 (88), 2015. p. 29-37. coautor. (0,97 c.a.) (categoria C).
13. EJOVA, C. Extremism: definition, types and essential characteristics. In: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice. Chișinău: Academia de Științe a Moldovei*, 2015. nr. 2, p. 46-57. (1,03 c.a.) (categoria B). ISSN 1857-2294
14. EJOVA, C. Experiența OSCE în contracararea terorismului. În *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice*, 2019, p.52-60. (0, 64 c.a.) (categoria B). ISSN 1857-2294
15. EJOVA C. Activitatea Organizației Tratatului Atlanticului de Nord în prevenirea și combaterea fenomenului terorist. In: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice*. Nr. 3 (184), 2020. p.33-42. (1,0 c.a.) ISSN 1957-2294 (categoria B).
16. EJOVA, C. Unele abordări conceptuale ale terorismului În: *Studia Universitatis Moldaviae, științe sociale*. nr. 3, 2023. p. 245-254. (1,16 c.a.) (categoria B). ISSN 1814-3199

Articole în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)

17. EJOVA, C., EJOV A. Separatismul ca izvor al terorismului: probleme de combatere. În: *Științe Politice, Relații Internaționale și Studii de Securitate. Materialele conferinței științifice internaționale. Studii de Securitate*. Sibiu: Ed. "Lucian Blaga", 2010, Vol.II, p. 128-134. coautor. (0,5 c.a) ISBN 978-973-739-990-8
18. EJOVA, C. Republica Moldova în contextul interacțiunii țărilor CSI în combaterea terorismului internațional. În *Știința Politică în Republica Moldova: realizări și perspective*. Materialele conferinței științifice internaționale 15-16 octombrie 2010, Iași, Romania. p. 316-324. (0,5 c.a.) ISBN 978-9975-70-012-2
19. EJOVA, C. International political-legal regulation of cooperation for countering terrorism in Europe. În *The legitimacy of new regionalism in the European integration process/ coord.: Polgár István, Mircea Brie*. Materiale Jean Monnet International conferența. Oradea, Romania, 4-5 mai 2023. Debrecen: University Press; Oradea: Universității din Oradea, 2023, p.259-271. (0,94 c.a.) ISBN 978-963-490-542-4

În lucrările conferințelor științifice internaționale (în Republica Moldova)

20. EJOVA, C. Factorul islamic în contextul extremismului religios: aspecte teoretico-conceptuale. În: *Materialele Conferinței internaționale Știința politică și societatea în schimbare*. Chișinău, 13 noiembrie 2015. Chișinău, CEP USM 2015, p. 431-438. (0,65 c.a.) ISBN 978-9975-71-721-2

21. EJOVA, C. Some considerations on European system of combating terrorism: implications for the Republic of Moldova. În *Materialele conferinței internaționale Țările post-sovietice între UE și Federația Rusă - analiza circumstanțelor specifice și tendințelor politice*. 27 septembrie, Chișinău: CEP USM, 2016. p. 425-436. (0,5 c.a.) ISBN 978-9975-71-829-5
22. EJOVA, C. International terrorism: concept and main reasons for escalation. În: *Materialele conferinței științifico-practice internaționale Teoria și practica Administrării Publice*, 18 mai 2018. Chișinău. p. 220-225. (0,5 c.a.) ISBN 978-9975-3019-7-8.
23. EJOVA, C. Evoluția strategiilor antiteroriste ale Uniunii Europene (până în anul 2015). În *Materialele conferinței științifice internaționale Știința politică și administrativă: provocări globale, soluții locale*. Chișinău, 13 noiembrie, 2020. Chișinău: Tipogr. "Fox Trading", 2021. p. 132-140. (0,9 c.a.) ISBN: 978-9975-3459-7-2.
24. EJOV CR., VORONEANU C. Impactul fluxului de migrație din Orientul Mijlociu asupra dimensiunii sociale și politice a Uniunii Europe și a Republicii Moldova În: *Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Teoria și practica Administrării Publice ”* 19 mai 2017. p.181-186. ISBN 978-9975-301-78
- În lucrările conferințelor științifice naționale cu participare internațională**
25. EJOVA, C. Some aspects of the fight against terrorism within the European Union. În: *Materialele conferinței Științifico-practice internațională Teoria și practica administrării publice*. 20 mai 2016. Chișinău: Academia de Administrare Publică, 2016, p. 166-169. (0,45 c.a.) ISBN 978-9975-3019-6-1.
26. EJOVA, C. Theoretical and conceptual bases of researching phenomenon of terrorism În: *Materialele Conferinței științifico-practice internaționale Teoria și practica Administrării Publice*. 19 mai 2017. Chișinău: Academia de Administrare Publică, p. 176-181. (0,45 c.a.) ISBN 978-9975-3019-6-1.
27. EJOVA, C. Activitatea Republicii Moldova privind combaterea și prevenirea terorismului la etapa actuală. În: *Materialele Conferinței științifico-practice cu participare internațională Teoria și practica administrării publice*. 17 mai 2019. Chișinău, p.267-271 (0,5 c.a.) ISBN 978-9975-3240-4-5.
28. EJOVA, C. Metodologia cercetării cooperării în cadrul organizațiilor internaționale guvernamentale privind combaterea terorismului. În *Materialele Conferinței naționale cu participare internațională Integrare prin cercetare și inovare*, 10-11 noiembrie, 2022, Chișinău, 2022, p.220-223 (0,35 c.a.) ISBN 978-9975-62-470-1
- În lucrările conferințelor științifice naționale**
29. EJOVA, C. Terorismul internațional - amenințare la adresa securității europene. În: *Materialele conferinței științifico-practice naționale «Mandatul de securitate: probleme actuale de interpretare, legislație și practică»*, 8 septembrie 2020, Chișinău: 2020, p. 337 -344 (0.67 c.a.) ISBN 978-9975-56-783-1.

31. EJOVA, C. Religious terrorism: essence, roots and forms. Opening Doors for Globally Engaged Students and Professionals: Articles based on the papers presented at the International Conferences and Seminars 2012-2018: 20th Anniversary of the American Studies Center, Chişinău: CEP USM, 2018, p. 24 – 33. (0,55 c.a.) ISBN 978-9975-142-26-7
32. EJOV, C. Conceptul de extremism și caracteristicile sale esențiale. În: *Materialele Conferinței Științifice naționale cu participarea internațională Integrare prin cercetare și inovare*, 10-11 noiembrie 2014. Chişinău: CEP USM, 2014, p. 179-182. (0,33 c.a.) ISBN 978-9975-71-569-0
33. EJOV, C. Council of Europe action against terrorism. În: *Rezumate ale comunicărilor conferinței științifice naționale cu participare internațională Integrare prin cercetare și inovare*, 28-29 septembrie, 2016. Chişinău: CEP USM, 2016, p. 126-129. (0,3 c.a.) ISBN 978-9975-71-818-9.
34. EJOV, C. United Nations conventional mechanism for combating international terrorism. În: *Rezumate ale comunicărilor conferinței științifice naționale cu participare internațională Integrare prin cercetare și inovare*, 9-10 noiembrie 2017. Chişinău: CEP USM, 2017 p. 292-296. (0,35 c.a.) ISBN 978-9975-71-701-4.
35. EJOVA, C. The phenomenon of suicide terrorism. În: *Rezumate ale comunicărilor conferinței științifice naționale cu participare internațională Integrare prin cercetare și inovare*, 8-9 noiembrie, 2018. Chişinău: CEP USM, 2018. p. 78-81. (0,33 c.a.) ISBN 978- 9975-71-926-1.
36. EJOVA, C. Activitatea OSCE în domeniul combaterii terorismului. În: *Rezumate ale comunicărilor conferinței științifice naționale cu participare internațională Integrare prin cercetare și inovare*, 7-8 noiembrie, 2019. Chişinău: CEP USM, 2019. p.69-72. (0,33 c.a.) ISBN 978-9975-149-51-84
37. EJOVA, C. Activitatea organizației pentru cooperare de la Shanghai în domeniul combaterii și prevenirii terorismului. În: *Rezumate ale comunicărilor conferinței științifice naționale cu participare internațională Integrare prin cercetare și inovare*, 10-11 noiembrie, 2020, Chişinău: CEP USM, 2020. p. 178-181. (0,33 c.a.) ISBN 978-9975-152-51-8.
38. EJOVA, C. Activitatea Comunității Statelor Independente În domeniul prevenirii și combaterii terorismului În: *Rezumate ale comunicărilor conferinței științifice naționale cu participare internațională Integrare prin cercetare și inovare*, 10-11 noiembrie, 2021. Chişinău: CEP USM, 2021. p. 158-161 (0,30 c.a.) ISBN 978-9975-158-54-1.
- În alte culegeri de lucrări științifice editate în Republica Moldova**
30. ЕЖОВА, К. Международный терроризм. În *Relațiile internaționale în curriculumul universitar: bazele teoretico-metodologice*. Coord. V. Teosa. Chişinău: CEP USM, 2016. p. 296-317. (1,44 c.a.) ISBN 978-9975-71-828-8
39. EJOV, C. UN as global counter-terrorism center. În materialele culegerii științifice „Eastern Europe. Regional Studies“, Chişinău: CEP, USM, 2017, p. 37-42. (0,6 c.a.) ISBN 978-9975-71-954-4
- Suporturi de curs** (aprobate de consiliul metodic, consiliul facultății)
40. EJOV, C. International terrorism. Course support. Chişinău: CEP USM. 2017. - 278 p. (13,6 c.a.)

ADNOTARE

la teza de doctor habilitat în științe politice *Cooperarea în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale privind combaterea terorismului în Europa*, autor Cristina Ejova, specialitatea 562.03 - Probleme și strategii ale dezvoltării globale și regionale, Chișinău, 2023

Structura tezei: introducere, cinci capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 611 titluri, 6 anexe, 264 pagini de text de bază. Rezultatele tezei sunt reflectate în 40 de lucrări științifice (7 în reviste internaționale cu impact, 6 în reviste naționale cat. B/C, 22 – în materialele conferințelor, ș.a.).

Cuvinte-cheie: terorism, terorism internațional, combaterea terorismului, prevenirea terorismului, cooperare internațională, organizații interguvernamentale internaționale, extremism, radicalism, islamism, coaliție antiteroristă.

Scopul lucrării constă în analiza teoretico-metodologică și empirică interdisciplinară și multidisciplinară a cooperării în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale privind combaterea terorismului în Europa. **Obiectivele principale de cercetare:** a supune analizei istoriografia cooperării în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale privind combaterea terorismului; a fundamenta aspectele conceptual-teoretice de cercetare a terorismului; a elabora metodologia cercetării cooperării în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale privind combaterea terorismului; a evalua politicile ONU de combatere a pericolelor teroriste; a dezvălui politicile UE de combatere a terorismului; a reliefa politicile NATO privind colaborarea în combaterea pericolului terorist; a examina reglementarea politico-juridică a proceselor de contracarare a terorismului în cadrul CE și a OSCE; a reliefa activitățile din cadrul CIS și ale OCS cu privire la combaterea terorismului; a analiza participarea Republica Moldova la procesele de combatere a terorismului și particularitățile cooperării cu organizațiile internaționale în domeniul baterii terorismului în Europa.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării rezidă în efectuarea unei analize politologice complexe a terorismului, în general și a terorismului internațional, în particular. Fiind utilizat un spectru larg de resurse, este analizată activitatea organizațiilor și instituțiilor europene în domeniul elaborării strategiilor antiteroriste, aplicării diferitor mecanisme de contracarare a terorismului, cercetării și evaluării eficienței eforturilor comune globale și regionale în realizarea politicii antiteroriste. În particular, o atenție deosebită este acordată cercetării activităților multiaspectuale ale ONU, UE, NATO, OSCE, CSI și OCS de prevenire a terorismului; care permanent își schimbă conținutul. De asemenea, este analizată detaliat cooperarea Republicii Moldova cu organizațiile internaționale inter-guvernamentale în combaterea flagelului terorist internațional, în general și în Europa, în particular.

Rezultatele obținute care au determinat crearea unei noi direcții științifice. Rezultatele obținute au contribuit la elaborarea și fundamentarea unei direcții noi de cercetare științifică în Republica Moldova și anume cooperarea internațională multilaterală în combaterea terorismului. Rezultatele principale noi ale investigațiilor desfășurate au implicații semnificative în domeniul științific și practic, argumentând necesitatea instituționalizării în Republica Moldova a unei noi direcții științifice: *colaborarea Republicii Moldova cu organizațiile și instituțiile internaționale interguvernamentale în ceea ce privește contracararea și prevenirea terorismului în Europa.*

Semnificația teoretică. Rezultatele cercetării pot servi în calitate de suport pentru elaborarea Concepției integrale cu privire la combaterea terorismului internațional în Republica Moldova. Tezele și concluziile obținute prezintă interes științific și aplicativ pentru organele puterii de stat specializate, angajate în asigurarea securității naționale și combaterea terorismului. Selectarea acestui fenomen în calitate de obiect de studiu poate coagula eforturile în elaborarea unei teorii conceptuale integrale privind terorismul, analiza terorismului exercitat de stat. **Valoarea aplicativă.** Rezultatele cercetării pot să-și găsească aplicabilitate în extinderea cursurilor universitare la disciplinele drept internațional, securitate națională, securitate internațională, politică externă, relații internaționale, alte științe sociale și umaniste, la cursuri de reciclare a angajaților din cadrul organelor puterii de stat și în elaborarea recomandărilor practice pentru autoritățile puterii de stat de specialitate. Lucrarea reprezintă o sursă bibliografică și metodologică-didactică în procesul pregătirii a doctoranzilor, masteranzilor și studenților.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele teoretice și practice au fost aprobate prin publicarea 1 monografii monoautor, 2 monografii colective, 37 de studii, articole științifice în Republica Moldova și România, au fost prezentate la circa de 22 conferințe naționale și internaționale, inclusiv în cadrul ședințelor în plen.

ANNOTATION

of the habilitation thesis in political science *Cooperation within Intergovernmental Organizations on Countering Terrorism in Europe*, author Cristina Ejova, specialty 562.03 - Issues and Strategies of Global and Regional Development, Chişinău, 2023

Thesis structure: introduction, five chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 611 titles, 6 appendices, 264 pages of main text. The thesis results are reflected in 40 scientific papers (7 in international journals, 6 in national category B/C journals, 22 in conference materials, etc.).

Keywords: terrorism, international terrorism, counterterrorism, terrorism prevention, international cooperation, intergovernmental organizations, extremism, radicalism, Islamism, anti-terrorist coalition.

The aim of the thesis is to conduct an interdisciplinary and multidisciplinary theoretical-methodological and empirical analysis of cooperation within intergovernmental organizations concerning counter-terrorism in Europe. **Research objectives:** to subject to analysis the historiography of cooperation within intergovernmental organizations regarding counterterrorism; to establish the conceptual-theoretical aspects of researching terrorism; to develop the methodology of researching cooperation within intergovernmental organizations concerning counter-terrorism; to evaluate the policies of the UN in counter-terrorism; to unveil the EU's policies for counter-terrorism; to highlight the policies of the NATO concerning collaboration in countering the terrorist threat; to examine the political-legal regulation of counter-terrorism processes within the CE and the OSCE; to emphasize the activities within the CIS and the SCO regarding counter-terrorism; to analyze the involvement of the Republic of Moldova in counter-terrorism processes and the peculiarities of the Republic of Moldova's cooperation with intergovernmental organizations in the field of counter-terrorism in Europe.

The novelty and scientific originality of the work lie in conducting a comprehensive political analysis of terrorism in general and international terrorism in particular. With a broad spectrum of resources utilized, the activities of European international organizations and institutions in developing the conceptual bases of anti-terrorist strategies, implementing various counter-terrorism mechanisms, researching and evaluating the effectiveness of global and regional joint efforts in pursuing anti-terrorist policies are analyzed. In particular, special attention is given to researching the multifaceted activities of the UN, EU, NATO, OSCE, CIS and SCO in preventing terrorist threats. Additionally, the cooperation of the Republic of Moldova with intergovernmental organizations in combating the scourge of international terrorism, both generally and in Europe specifically, is thoroughly analyzed.

The obtained results that determined the creation of a new scientific direction. The obtained results contributed to the elaboration and foundation of a new direction of scientific research in the Republic of Moldova, namely multilateral international cooperation in the fight against terrorism. The fundamentally new results of the conducted investigations have significant implications in the scientific and practical field, arguing the need for the institutionalization in the Republic of Moldova of a new scientific direction: *the collaboration of the Republic of Moldova with international intergovernmental organizations and institutions in terms of countering and preventing terrorism in Europe.*

Theoretical significance. The research results can serve as a foundation for developing a comprehensive Concept on countering international terrorism in the Republic of Moldova. The theses and conclusions obtained have both scientific and practical relevance for specialized government bodies responsible for national security and counter-terrorism efforts. The selection of this phenomenon as the subject of study can consolidate efforts in creating a comprehensive conceptual theory of terrorism, the analysis of terrorism exercised by the state. **Applicative value.** The research results can find practical application in expanding university courses in disciplines such as international law, national security, international security, foreign policy, international relations, and other social and human sciences, as well as in training programs for employees within government institutions. The findings can also be utilized in creating practical recommendations for specialized government authorities. The work serves as a bibliographic and methodological resource in the educational process for doctoral candidates, master's students, and undergraduates.

Implementation of scientific results. The theoretical and practical results have been validated through the publication of a single-author monograph, 2 collective monographs, 37 studies, and scientific articles in both the Republic of Moldova and Romania. These findings have been presented at around 22 national and international conferences, including plenary sessions.

АННОТАЦИЯ

диссертации на соискание ученой степени доктора хабилитата политических наук
Сотрудничество в рамках международных межправительственных организаций по борьбе с терроризмом в Европе, автор **Кристина Ежова, специальность 562.03 – Проблемы и стратегии глобального и регионального развития, Кишинэу, 2023**

Структура диссертации: введение, пять глав, общие выводы и рекомендации, список литературы из 611 источников, 6 приложений, 264 страниц основного текста. Результаты диссертации опубликованы в 40 научных работах (7 - в международных изданиях, 6 – в национальных).

Ключевые слова: терроризм, международный терроризм, борьба и предотвращение терроризма, международное сотрудничество, международные межправительственные организации, экстремизм, радикализм, исламизм, антитеррористическая коалиция.

Цель исследования состоит в теоретико-методологическом и эмпирическом междисциплинарном и мультидисциплинарном анализе сотрудничества в рамках международных межправительственных организаций по борьбе с терроризмом в Европе. **Задачи исследования:** проанализировать историографию сотрудничества в рамках международных межправительственных организаций по борьбе с терроризмом; обосновать концептуально-теоретические аспекты исследования терроризма; разработать методологию исследования сотрудничества в рамках международных межправительственных организаций по борьбе с терроризмом; оценить политику ООН по борьбе с терроризмом; раскрыть антитеррористическую политику ЕС; осветить политику НАТО в борьбе с терроризмом; изучить политико-правовое регулирование контртеррористических процессов в рамках СЕ и ОБСЕ; рассмотреть деятельность СНГ и ШОС по борьбе с терроризмом; проанализировать участие Республики Молдова в борьбе с терроризмом и особенности сотрудничества РМ с международными межправительственными организациями в борьбе с терроризмом в Европе.

Научная новизна и оригинальность работы заключаются в проведении комплексного политологического анализа терроризма в общем и международном терроризма, в частности. С использованием широкого спектра ресурсов анализируется деятельность европейских международных организаций в области разработки антитеррористических стратегий, оценки эффективности совместных глобальных и региональных усилий по реализации антитеррористической политики. В частности, особое внимание уделяется исследованию деятельности ООН, ЕС, НАТО, ОБСЕ, СНГ и ШОС по предотвращению терроризма. Также подробно анализируется сотрудничество Республики Молдова с международными межправительственными организациями в борьбе с международным терроризмом в Европе.

Полученные результаты, приведшие к созданию нового научного направления. Полученные результаты способствовали развитию и обоснованию в Республике Молдова многостороннего международного сотрудничества в борьбе с терроризмом. Принципиально новые результаты проведенных исследований аргументируют необходимость институционализации в Республике Молдова нового научного направления: *сотрудничества Республики Молдова с международными межправительственными организациями и институтами в сфере противодействия и предотвращения терроризма в Европе.*

Теоретическая значимость. Результаты исследования могут послужить основой для разработки Целостной концепции борьбы с международным терроризмом в Республике Молдов и представляют научный и прикладной интерес для профильных органов государственной власти, осуществляющих деятельность в области обеспечения национальной безопасности и борьбы с терроризмом. Выбор этого феномена в качестве объекта исследования может способствовать выработке целостной концептуальной теории терроризма, анализу государственного терроризма. **Прикладное значение.** Результаты исследования могут найти применение при расширении университетских курсов - международного права, национальной и международной безопасности, внешней политики, международных отношений, других социально-гуманитарных наук, в курсах повышения квалификации сотрудников государственной власти. Работа представляет собой библиографический и методико-дидактический источник в подготовке докторантов, магистрантов и студентов.

Внедрение научных результатов исследования было апробировано публикацией 1 монографии, 2 коллективных монографий, 37 исследований, опубликованных в Республике Молдова и в Румынии, представленных на 22 национальных и международных конференциях, в том числе на пленарном заседании.

CRISTINA EJOVA

**COOPERAREA ÎN CADRUL ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE
INTERGUVERNAMENTALE PRIVIND COMBATERICA
TERORISMULUI ÎN EUROPA**

**Specialitatea: 562.03 - PROBLEME ȘI STRATEGII ALE DEZVOLTĂRII
GLOBALE ȘI REGIONALE**

Rezumatul tezei de doctor habilitat în științe politice

Aprobat spre tipar: 23.11.2023

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Tiraj 30 ex.

Coli de tipar.: 3,20

Comanda nr. 120/23

Centrul Editorial-Poligrafic al USM,
str. A. Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009
e-mail: cep1usm@mail.ru